42.1
Б 44

Беляев Н.А.

Къырымда тютюн асрав усулары

1927с.

قریم کویلی‌سینك کوتوبخانه‌سی كوى خازایستواسی بولوکی .

Къыйметли фонд

4С.1
Б44

О.З.

ن. آ. به‌لیایه‌ف

قریمدا توتون آسراو اوسوللاری

Крт 3384

18558

Погашено

تاتارجایه چه‌ویره‌ن: عا. کورکچی

قریم خالق توپراق قومیسارلیغی تارافیندان ماقبول کورولمشدیر.

И.Гаспралы адына
къырымтатар
джумхуриет
китапханеси

قریم حوکومه‌ت نه‌شریاتی

آقمه‌سجید - ۱۹۲۷

قریمدا توتون آسراو اوسوللاری.

قریمدا توتونجیلیگیڭ عومومی وازعیەتی.

جەنکدەن أووەل قریمدا هەر ییل اورتا حیسابلە ۳۳۰۰ دەساتینا توتون أکیلیر وە ۲۰۰ بیڭ پود ماحسول آلینیردی. ۱۹۲۵ سەنەسینڭ توتون ساچووی جەنکدەن اووەلکینە کورە آرتدی وە ۳۹۰۰ دەساتینایا واردی. او سەنەسی آلینان توتون ماحسولی ۲۵۰ بیڭ پوددان زیادە ایدی.

بوتون بو توتون ساچیلان یەرلەر جەنکدەن أووەلدە، شیمدی‌دە قیریمڭ جەنوب تارافلاریندا: یالتا، باغچاسارای، سەواستوپول، آقمەسجید، قاراسوبازار وە کەفە رایئونلاریندادیر.

اڭ چوق توتون ساچیلان یەر، بایدار قاپوسیندان باشلاب تورواق کوینە قادار اوزانیر؛ بو یەرلەردە ۲۴۰۰ دەساتینا قادار توتون ساچیلیر. ایکینجی باغچاسارای رایئونی‌دیر کە، بو رایئوندا ۱۰۰۰ دەساتینادان زیادە توتون ساچیلیر. نیهایەت آقمەسجید،

Печатано в 1-й Гос. типо-лит. „КПТ". № 1341.
Крымлит № 1479 (2000 экз).

آمه‌ریقا توتونی اورلیقلارینك قاریشماسیندان مه‌یدانه که‌لمشدیر. قالان رایونلاردا ایسه یالیگز آمه‌ریقان ساچیلیر، لاکین بو یه‌رله‌رده ساچیلان توتونله‌ر یالی بویوندا کینده‌ن یاخشیلق وه قیمه‌تچه أکسیك اولدیغیندان بوکا «قریم آمه‌ریقانی» ده‌رله‌ر.

قاراسوبازار وه که‌فه رایونلاریندا په‌ك آز میقداردا «ترابزون» توتونی ساچیلیر ایسه‌ده بو توتون قریم شارائیتندا ایی ماحسول وه‌رمه‌یور. وه بونیك ایچون بو توتونی به‌لکی هیچده ساچمازلار. (بو توتونی قوبان‌دا چوق ساچارلار.)

آلوشتا وه کوچوك اوزه‌ن أترافلاریله باغچاسارای رایونندا ساچیلماقدا اولان «غالبیك» — (ساری دوبه‌ك)، «آسور» — (تووارتیل)، «واراتیك» — (به‌سارابیا آمه‌ریقانی) کیبی جنس توتونله‌ر قریم ایچون که‌لیشمه‌ز وه بونیك ایچون‌ده موشته‌ریسنی بولامازلار.

قریمدا ساچیلان توتونله‌رده‌ن قیمه‌تجه بیرینجیسی دوبه‌ك، ایکنجیسی یالی بویی آمه‌ریقانی وه اوچینجیسی قریم آمه‌ریقانی‌دیر. بو توتونله‌ریك قیمه‌تله‌ریندہ کی فه‌رقی کوسته‌رمه‌ك ایچون ۱۹۲۵ سه‌نه‌سی توتونه قویولان فیئاتلاری بیلدیرمه‌ك کافیدیر. مه‌سه‌لا دوبه‌ك که ۳۶ روبله‌ده‌ن ۴۸ روبله‌یه قادار، یالتا أترافینك آمه‌ریقانی ایچون ۲۹ روبله‌ده‌ن ۳۴ روبله ۷۰ کاپیکه قادار، آلوشتا، کوچوك اوزه‌ن أترافلارینك آمه‌ریقانی ایچون ۲۰ روبله‌ده‌ن ۲۵ روبله ۹۰ کاپیکه قادار وه باغاتیر ایله بایدار أترافلاری آمه‌ریقانی ایچون ۱۵ روبله‌ده‌ن ۱۸ روبله ۵۸ کاپیکه قادار وه قالان رایونلاریك توتونله‌ری ایچون ۷ روبله‌ده‌ن ۱۲ روبله‌یه قادار فیئات که‌سیلمش ایدی.

سەواستوپول وە كەفە رايونلاريندا ٥٠٠ دەساتينا توتون ساچيلما-
قدادير. يالى بويوندا ساچيلان يەرلەريك ٥٠٠ دەساتينادان زيادەسى

« دوبەك » توتونى

«دوبەك» توتونى اولوب قالان ١٩٠٠ دەساتيناسينا «يالى بويى آمە-
ريقان توتونى» ساچيليىر. بو توتون تورك توتونلەرينك اورليغيله

يالى بويونيك توپراقلارى ايكى‌يه بولينير. قويو كوك توسده اولان توپراق پلا كى تاشلاريك اوفانماسيندان مه‌يدانه كه‌لميشدير. بو كيبى تاشلار قاتمه‌ر شه كيلده يالى بويوندا يه‌ك چوقدير. ايكينجى جنس توپراق - به‌يازجا ياكه قيرميزيجا كه‌له‌ن كيره‌چلى - چامورلى توپراقدير. بو توپراق ياىلا بايير لاريندان سه‌لله‌ر واستاسيله جوو ولوب كه‌له‌ن توپراق‌دير.

بو توپراقلار چوق تاشلى وه قاتى‌ديرلار. ايشله‌نديكده‌ن سو كرا تاشلار كه‌نارا آتيلير، چاقيللار اوفالير، توپراقدا چامور آرتار. چوق كه‌رره‌له‌ر ايشله‌نه‌ن توپراق نيهايه‌ت زياده‌سيله چامور-لانير، آغيرلاشير. بو كيبى توپراقلارا ديگه‌ر رايونلاردادا راست كه‌لينير. (بيلخاسسا باغاتير رايونيندا) لاكين بو رايونلاردا كه‌ستانه توسلى، قاهوه ره‌نكلى وه باشقا توسده توپراقلار چوقدير.

توتون يه‌رله‌رينك، بيلخاسسا يالى بويوندا كى توتون يه‌رله‌رينك وپراقلارى په‌ك چه‌شيدلى وه قاريشيق‌دير: بير پارچا توتونليك يه‌رده بير قاچ چه‌شيد توپراق قاريشيق بولونير. بونيك ايچون ماحسول به‌ره كه‌تى وه توتون جنسى چه‌شيدلى اولور. هه‌ر بير كويده بول ماحسول وه‌ره‌ن يه‌رى وه آز ماحسول وه‌ره‌ن يه‌رى‌ده بولماق‌مومكيندير.

ايشته بو كوسته‌رييور كه، توتونيك به‌ره كه‌تينه وه قيمه‌تينه توپراغيك بويوك ته‌ئسيرى واردير، بونيك ايچون توتونجى توتون ساچاجاقدا يه‌رينى بيلوب ساچمالى. بير كه‌رره‌ده‌ن بو توپراق بو قادار ماحسول وه‌رير دەمه‌ك مومكين ده كلدير. توتونجى

چه کیسی ده کیلدیر، اونیك قیمه‌تلی، یاخشی اولماسیندادیر. مه‌سه‌لا ۱۹۲۵ سه‌نه‌سی ٥٠ نومه‌رولی دوبه کنك پودی ۹٤ روبله‌یه ساتیلدیقدا ۱٠ نومه‌رولی فه‌نا جنس دوبه‌ك ۱۷ روبله‌یه ساتیلمشدیر، یالی بویی آمه‌ریقانینك ٥٠ نومه‌رولیسی ٦٠ روبله‌یه کیتدیکده ۱٠ نومه‌رولیسی ۱٠ روبله‌یه کیتدی.

توتونجینیك هونه‌ری وه ماعریفه‌تی شوندا کورولمه‌لی دیر که، آلینان توتون ماحسولینك ایچه‌روسینده‌ن بیرینجی جینسیك چوق اولوب، اوچنجی جینسی آز اولمالی‌دیر. توتونجیله‌ر عاله‌مینده ده‌نیلییور که، یاخشی توتونجی زاعیف ماحسول بیله آلسا اوندان ساتلیق ایچون ایی توتون حازیرلار، به‌جه‌ریکسیز توتونجی ایسه نه قادار چوق ماحسول آلیرسه آلسون ایی جینس یاپاماز، اوچینجی جنس توتون چیقاریر. بو فیکر، شوبهه‌سیز، دوغریدیر.

توتونلیك یه‌ری سایلاماق اوسوللاری.

توتون ایچون حازیرلیق ایشله‌ری تا او کتابرده‌ن باشلار. توتون ساچاجاق کیمسه ایلك أووه‌ل توتونلیك ایچون ناسیل بیر یه‌ر سایلاماق، حازیرلاماق که‌ره‌ك اولدیغنی دوشونمه‌لی دیر. بو مه‌سئه‌له سوك ده‌ره‌جه موهیمدیر: چونکه توپراغیك یاخشی اولماسی هه‌م ماحسول به‌ره که‌تی، هه‌م‌ده توتونیك قیمه‌تی ایچون بویوك أهه‌میه‌تی اولدیغی کیبی، شو یه‌ریك ایشله‌نمه‌سی ایچون‌ده أهه‌میه‌تلی‌دیر.

هیچ بیر واقیت چوق ماحسـول آلمایا چالیشماز، چونکه توتون اوسیمه کیدوب‌ده چوق ماحسول وه‌ریرسه اونیك قیمه‌تی اکسیلیر.

بیزده قریمدا باعزی توتونجیله‌ر چوق ماحسول آلماق ایچون توتونی باغچالارا ساچارلار. بو کیبی توتونله‌ر بوتون کوییك توتون قیمه‌تینی غائیب ایتدیریرله‌ر؛

٣ — یالی بویونیك قویو کوك توسـده کی توپراقلاری ایی ماحسـول وه‌ریرله‌ر. لاکین بو یه‌رله‌رده‌ن آلینان توتون، قیرمیزی توسده، کیره‌چلی ـ چامورلی توپراقلاردان آلینان توتوندن له‌زه‌تجه، قوقوجـا أکسـیك اولورلار. توتون ایچون أك که‌لیشیکلی توپراق کیره‌چلی چامورلی توپراقدیر. بونلاردا بیر قاچ چه‌شیددیرله‌ر. آچیق توسلی کیره‌چلی توپراقلار بوش اولدیقلاریندان چالت قورور وه قوراق ییللاری توتون سـوسیزلیقدان زاحمه‌ت چه‌که‌ر. بو کیبی توپراقلارا ساچیلان توتون یه‌نکیل چه‌کیلیر، اوفاق وه چراسیز اولور. چاقیل ایله قاریشیق قیرمزی توسلی توپراق توتون ایچون أك که‌لیشیکلی توپراقدیر. بو یه‌رله‌ره ساچیلان توتون بویا کیتمه‌ز، تاقاتلی اولور، توق یاپراق یه‌تیشدیریر، ایی له‌زه‌تی وه قوقوسی اولور. توسی ایسه أکسه‌ریا قیرمزیجا که‌لیر.

توپراق اوفاق تاشلی اولورسا، ایچه‌روسینه هاوا قولای کیره‌ر، هه‌م سیلاقلیغینی دیملیغینی ته‌ز غائیب ایتمه‌ز، وه‌ته‌ز قیزار، توپراق اوستینده قابوق په‌یدا اولماز. یالی بویی توپراقلارینك کوزه‌للیکله‌ریندن بیری اونلاریك ایچه‌ریسینه چاقیلیك اورتا ده‌ره‌جه قاریشیق اولماسی‌دیر.

دیققاتلی اولمالی، کەچەن سەنەلەریك وەردیکی نەتیجەلەری کوز
او کینده توتمالی‌دیر.

هانکی توپراغیك توتون ایچون نە دەرەجە کەلیشدیکی
حاققندا عوموميیەتلە شو فیکرلەری سویلەمەك مومکیندیر:

١ — آغیر توپراقلار أگەر بیر چوق دەفعالار ساچیلوب
تاقاسیزلانمامش اولسالار - اورتا دەرەجە ماحسول وەریرلەر. آغیر
(چامورلی) توپراقلار توتون ایچون کەرەك اولمایان سیلاقلیغی
چوق زامان ساقلار، قورودیغی زاماندا قاتار قالیر، یاغمور
یاغدیقدا ایسە سو توتونیك تامارینا قادار وارماز وە هاوا آچیلدیغیلە
یاکە یەل أسدیکیلە تەکرار قورور کیدەر. یومشاق توپراقلار
ببلعاکس یاغمور سوینی سونگەر کیبی چەکەر. وە یاواش یاواش
قورور. آغیر توپراقلار سیلاق اولدیقدا یاپوشقاق وە قورو اولدیقدا
قاتنی اولماسی سەبەبیندەن توتون ساچماق ایچون قولایسیزدیرلار.

٢ — باغچا وە بوستان توپراقلاریندا چورو کلیك چوق
اولدیغیندان توتون ایچون کەلیشیکسیزدیرلەر. بو کیبی توپراغا
ساچیلان توتون بویوك اوسەر، ایری یاپراقلار یاپار وە چوق
ماحسول وەریر. لاکین بو کیبی توتون لەزەسیز، قوقوسیز وە
یەشیل یاپراقلی اولدیغیندان، قیمەتسیزدیر. حالبوکە توتون نە قادار
آز اوسەرسە او قادار یاخشی اولور وە بی‌لعاکس یوکسەك اوسەن
توتون اویغونسیز اولور. دوبەك توتونی ایسە دیگەر راییون
توتونلەریندەن أبی اولماسی کەرەك اولدیغندان یالی بویی توتونجیسی

توپراغی بەرە کەتلەندیرمەك مومکین دیر. ایشتە بونیك ایچون هەر بیر توتونجی کەندی توتونلیك یەرینی اویلە ایشلەمەلی کە، اونیك قووەتی آرتسون، بەرە کەتی کوتەریلسون.

توتونلیك یەری کوبرەلەمە وە ایشلەمە اوسوللاری.

توتون توپراقدان پەك چوق غیدا آلان وە توپراغی تەز تاقاتسیزلەندیرەن بیر نەباتدیر. بیزم قریم توپراقلاری ایسە داها تەز تاقاتسیزلەنیرلەر، چونکەتوپراقنك آز اولماسی سەبەبیندەن توتونجیلەر بەش اون سەنە بیری بیری آردیندان هەپ بیر یەرە توتون ساچارلار. توپراقنی بیر آز راحاتلاندیرماق ایچون باعزی سەنەلەری اونی یا بوش بیراقیرلار، یا کە آشلیق ساچارلار.

حال بویلە ایکەن توپراق تەز تاقاتسیزلانیر، توتون بەرە کەتی أکسیلیر، ایی توتون وەرمەز، خاستالیقلار پەیدا اولور، توتونە زارار وەرەن حاشەرات (حایوانجیقلار: قورتلار، بوجە کلەر)چوغالیر. دیقـقاتلی بیر توتونجی کەندی یەرینی کوبرەلەمەیە، توپراقدان آلدیغی غیدایی اوگا کەری وەرمەیەچالیشیر. کوبرەنیك الك ایی‌سی أو حایوانلارینك کوبرەسی‌دیر. چونکە بو کوبرەدە توپراغا لازم اولان غیدالاریك هەپسی اولدیغیندان ماعدا، او توپراقنك یاپیلیشینی‌دا أییلەشدیریر: توپراق اوستوندە پەیدا اولان قابوغی غائیب ایدەر، توپراغی قیزدیریر، توپراقدا کی تاشلاریك تەز داغیلماسینا سەبەب اولور ایلا آخیریهی.

٤ — بايدار تارافلاريندادا أك كوزەل توتون كيرەچلى قيرميزى توسده توپراقلاردا يەتيشير. لاكين بو كيبى توپراق بو تارافلاردا آزدير. كەستانه توسده توپراقدا بو تارافلاردا أيى توپراقلاردان سايبلير.

٥ — قريمدا آمەريقان توتونى ايچون كەليشيكلى توپراق-داغ توپراغى وە ايلك دەفعا سوريلەن توپراقلاردير. بو يەرلەردەن آلينان توتون هەم قيمەتجە، هەمدە چە كيجە أيى اولور. لاكين بو كيبى توپراقلارى باشدا ياخشى قازماق وە ايشلەمەك كەرەك.

٦ — توتون ساچيلاجاق يەريك توروشى‌دا توتون ايچون أهەممييەتلى‌دير. قبلايا قارشو توران وە دائيما كونەش اوران يەرلەر توتون ايچون ايى‌ديرلەر. بو بيلخاسسا قيريميك داغ أتەكلە-رى تارافيندا أهەممييەتلى‌دير. چونكە بو كيبى يەرلەر باهاردە أرتە قيزار، كوزدە ايسە تەز بوزلامازلار. توتون ساچيلاجاق يەر-لەريك يەلدەن موحافازالى اولماسى‌دا كەرە كدير. يالى بويوندا يەللەر سيق وە قووەتلى اولورلار. آچيق يەرلەردە يەل، توتونى يەريندەن اويناتير، ياپراقلارى يارار وە بويلەليكلە توتونيك قيمەتى أكسيلير. توتونليك يەرە سوييك ياقين اولماسينادا ديققات كەرەك، چونكە فيدە اوتورتديقدا سو چوق كەرەك اولديغيندان، اونى تاشيماق قولاى اولور.

٧ — توپراقدا، جانلى جسيم كيبى، هەپ دە كيشير. كوبرە-لەمەك، قازماق، باهاردە يومشاتماق، سووارماق وە سائيرە واستاسيلە

توتونجیله‌ری بو کوچلیکده‌ن قورتارماق ایچون سونعی (یاپما) کوبره قوللانماق مومکیندیر. بو سوی کوبره ایله کوبره‌له‌نه‌ن توپراقلاردا أیی ماحسول وه‌ریرله‌ر. توتون ایچون که‌لیشیکلی کوبره‌له‌ر:

١) – سه‌لینترا، ٢) – سوپه‌رفوسفات، ٣) – سه‌رنو کیسلی کالی دیر. بیر ده‌ساتینا یه‌ری کوبره‌له‌مه‌ك ایچون ٢٥ – ٣٠ پود سه‌لیترا، ١٥ – ٢٠ پود سوپه‌رفوسفات، ٥ پود کالی یه‌ته‌ر.

اگه‌ر کالی بولونمازسا – اونسیزدا کوبره‌له‌مه‌ك مومکیندیر. سه‌لیترایی یالیکز سوپه‌رفوسفات ایله قویماق مومکیندیر. چونکه یالیکز سه‌لیترا قویولیرسا توتونیك قیمه‌تی (له‌زه‌تی، قوقوسی) أکسیلمه‌سی ایحتمالدیر: یاپراق زیاده یه‌شیل اولور، که‌چ قورور. سوپه‌رفوسفات ایسه سه‌لیترانیك بو ته‌ئسیرینی که‌سه‌ر، یاپراغینا ساریلیق وه‌ریر، چالت پیشمه‌سینه سه‌به‌ب اولور. لاکین بو سونعی کوبره‌یی په‌ك موقایت قوللانماق که‌ره‌ك. چونکه باعزی واقتلار به کله‌نیله‌ن فائیدا یه‌رینه زارار أتمه‌ك ایحتمالی واردیر. بونیك ایچون توپراغی کوبره‌له‌مه‌ده‌ن أووه‌ل آغرونومدان سورمالی، یاکه بیر سه‌نه توپراغیك کوچوك بیر قیسمنی کوبره‌له‌ب باقمالی.

سوپه‌رفوسفاتی کوزین توپراغی قازارکه‌ن قویمالی. سه‌لیترا ایسه ایکی که‌ره قویولیر: قویولاجاق میقداریك یاریسی ایلك چاپالادیقدا وه یاریسیدا توتونی ساچدیقدا قویولیر.

کوبرەیی او کناﺑر ـ دە کابر آیلاریندا توتونلیك یەرە تاشیمالی وە توپراغیی قازدیقدا قاریشدیرمالی. أگەر کوبرە أرتە کەتیریلمش ایسە یاغمور اونی سیلاتیر، ایچەروسیندە کی کەرە کلی ماددەلەر یوولیر کیدەر وە یالیگز کوبرە تو کولمش یەرلەر کەرەگی کیبی کوبرەلەنیر وە نەتیجەدە توتون ساچیلدیقدان سوك باعزی یەری أیی ماحسول وەریر، باعزی یەری فەنا، ماحسول چوبارلی اولور.

بیر دەساتینا یەرە بەش آلتی بیك پود کوبرە قویارلار. بو ۴ ـ ۵ سەنەیە یەتەر. أگەر هەر یو کدە ٨ پود کوبرە کەتیرمەك مومکن اولورسا، بیر دەساتینا یەری کوبرەلەمەك ایچون ٧٠٠ یوك کوبرە کەرەك اولور.

بیر دەساتینایە ٧٢٠٠ پود کوبرە قویولدیقدا ماحسولیك $^0/_0$ ٦٠ آرتدیغی، ٣٦٠٠ پود قویولدیقدا $^0/_0$ ۴٠ وە حاتتا ١٢٠٠ پود قویولدیقدا $^0/_0$ ٢٥ آرتدیغی عیلمی تەجریبەلەرلە بولونمشدیر.

ا یازیق کە، قریمیك بوتون توتونجیلیك رایونلاریندا کوبرە آز بولونیور. وە بونیك ایچوندە باهالیدیر.

بونیك سەبەبی ـ بو یەرلەردە کی ئەهالی حایوان آسراوجیلیق ایلە اوغراشمادیغیدر. ئەولەردە بولونان آت وە سیغیرلار ایسە داغدا، چولدە کەزەرلەر. بوندان‌دا باشقا توتون پارنیکلەری ایچون چوق کوبرە کەرەك اولیبور. ایشتە بونیك ایچون توتونجیلەرە کوبرە باهالی‌یا کەلییور.

یالی بویونیك باعزی خازایستوالارینده قوللانیلان سابان بیر زامانلار تورکیه‌ده‌ن که‌تیریلمش ایدی. شیمدی تورکیه‌ده‌ده بو سابانله توتونلیك یه‌رله‌ری قازارلار. تورکیه توتونجیسی که‌ندی توتونلیگینی قیشدا وه باهارده ٥ ــ ٦ که‌رره سوره‌ر، قازار. بیزده ایسه بیر که‌رره سوره‌رله‌ر. تابیعی‌در که، بو کیبی یه‌رده‌ن آلینان ماحسول چوق أکسیك اولور.

بو سابانیك توره‌نی که‌لیشیکسیز اولدیغندان یه‌ری ته‌ره‌ن قازاماز. اونیك بیر کوزه‌للیگی اولسا اودا په‌ك سارپ یه‌رله‌ری سوره بیلدیکیدیر. لاکین بوکا راغمه‌ن أیی توتونجیله‌ر سابانیك بیر تاقیم اکسیکلیکله‌رینی کوره‌ره‌ك توتونلیك یه‌رله‌رده قوللانمازلار. یالی بویوندان باشقا رایونلاردا ده‌میر سابان قوللانیرلار. یالی بویو توتونجیله‌ری ایسه بونی آز تاشلی توپراقلاری سورمه‌ك ایچون داها یاقیندا قوللانا باشلادیلار. شوبهه‌سیز که ایله‌رده ده‌میر سابان یالی بویونداده که‌ندینه یه‌ر قازاناجاقدیر. یالیگیز سارپ وه تاشلی یه‌رله‌ری‌ده سوره بیله‌جه‌ك شه‌کیلده، یه‌کی سیسته‌مده بیر سابان بولماق که‌ره‌ك.

ایی ماحسول آلا بیلمه‌ك ایچون توپراقنك أرته قازیلماسینك‌دا أهه‌میه‌تی واردیر. یالی بویونیك دوبه کچیله‌ری یه‌رنی ده کابرده‌ن قازا باشلاب، یانواریك اورتالارینده بیتیریرله‌ر. آمه‌ریقان ساچیلاجاق یه‌رله‌ری ایسه بیر آز که‌چ قالدیرماق عاده‌تی واردیر: یانواردا باشلاب مارتدا، حاتتا آپره‌لده بیتیریرله‌ر. یالی بویوندان باشقا رایونلاردا توپراغی ده‌کابر یانواردن ... آیلارینده قازارلار.

И. Гаспралы адына
къырымтатар

КР 3384

يالى بوبونـدا توپراغى كوبره‌له‌مه‌ك يه‌رينه اوچ چاريك‌. آرشون ته‌ره‌نليكده پلانتاژ ياپماقدا مومكينديىر. په‌ك چوق كه‌رره‌له‌ر بو كيبى پلانتاژلار بـويوك فـائيدا وه‌رير وه ٣ — ٥ سـه‌نه‌يه قادار ماحسوليك به‌ره كه‌تينى آرتديرير. لا كين پلانتاژدا هه‌ر بير توپراق ايچون كه‌ليشمه‌ز. بونيك ايچون پلانتاژيك ته‌جريبه‌سينى توتونليكنك بير پارچاسيندا ياپوپ باقمالى‌دير.

توتونليك يه‌رله‌ريك قيشليق ايشله‌نمه‌سى قيريمدا چه‌شيد تورلى اولور. يالى بويوندا وه ديگه‌ر رايونلاريك باعزى يه‌رله‌رينده توپراغى له‌سكه‌ر ايله قازارلار. سـابانله سـوريله‌ن يه‌رله‌ره يالى بويوندا په‌ك سيره‌ك راست كه‌لينسه‌ده ديگه‌ر رايونلاردا كى توتونليك يه‌رله‌ريك ياريسيندان چوغى بو تارزدا ايشله‌نير. يالى بويوندا توپراقنك تاشلى اولماسيندان، بايرلار وه توپه‌له‌ر بولونماسيندان توپراغى له‌سـكه‌رله قازارلار. توپراغى ٦ وه‌رشـوق ده‌رينليكينده قازارلارسادا باعزى توتونجيله‌ر زاعيف يه‌رله‌رى ٨ وه‌رشوق قازار وه بوندان تابيعى بول ماحسول آليرلار. شوبهه‌سيز كه، قازيلان توپراقنك آستى اوسته كه‌لمه‌سى وه تومارلاريك داغيتيلماسى كه‌ره‌كدير. چونكه توپراقنك زاعيفلامش قيسمى اوستده قاليرسا توتون كه‌ره‌كى قادار غيدا آلاماز، تومارلار داغيتلمازسا اونلار سويى چه‌كه‌مه‌ز، چالت قورورلار وه باهاردا توپراغى چاپالاديقدا ايشى كوچله‌شير.

وه سیجاغیك كیرمه‌سینه مانیع اولور، سوبی چالت قورونیر؛ وه نیهایه‌ت بویله قابوقلی یه‌رله‌ره سو كه‌چمه‌ز. ایشته، بو قابوغی داغیتماق ایچون چاره چاپادیر. یه‌ر نه قادار أرته چاپالانیرسا او قادار أیی‌دیر. مارت آییندا توپراق قورویا باشلادیغی ده‌رحال چاپالامایا باشلامالی. أگه‌ر چاپادان سو كرا ته‌كرار یاغمور یاغوبدا بیر داها قابوق په‌یدا اولورسا یه‌رنی یه‌نكیل سوره‌تده بیر داها ته‌كرار چاپالامالی. بو ایش اوجوزا بیته‌ر، لاكن بویوك فایدا كه‌تیریر.

چاپالار كه‌ن دیققات اولوناجاق بیر شه‌ی داها وارسا، اودا توپراغی نه ده‌ره‌جه اوفالتماق مه‌سئه‌له‌سی‌دیر. چامورلی توپراقلاری توز كیبی اوفالتمامالی. چونكه بو كیبی توپراق توز اولوسا یاغ‌ور یاغدیغیله ته‌كرار قابوقلانیر. الك ایی‌سی توپراغی اوفاق دانه‌لی اولانا قادار چاپالامالی. بو كیبی ایشله‌نه‌ن توپراقلار سوبی أیی چه‌كه‌ر وه سیلاقلیغی كوزه‌ل ساقلارلار. هاوا ایسه ایچه‌ری یول، بول كیره بیلیر.

فیده آسراو اوسوللاری.

أگه‌ر توتون اورلوقلاری دوغریدان دوغری توتونایك یه‌ره ساچیلیرسا، اونلاردان یه‌ك چوغی یا چیقماز، یادا كه‌ج چیقار وه‌توتون اوسوب، پیشوپ یه‌تیشه‌مه‌ز. بونیك ایچون توتونی هه‌ر یه‌رده أووه‌لا پارنیكله‌ره ساچار وه آپره‌ل-مایس آیلاریندا فیده‌له‌ری یه‌ره اوتورتورلار.

توپراغی نه زامان قازماق داهادا الوه‌ریشلی‌دیر؟ بو، توپراغینا کوره‌دیر. ٣ـ٤ سه‌نه‌ده‌ن به‌ری قازیلمایوب یاتان توپراغی ار که‌ن قازمالی: ایلك کوز یاغمورلاری یاغدیمی هامان قازمایا باشلامالی. بو ایشنی الك که‌چ ده کابرده یاپمالی. چونکه قازدیقدا په‌یدا اولان تومارلار یاغمور سولارینی چه که‌ر، سو گورا قیشین بوزلار وه داغیلیرلار. چامورلی توپراقلار أرته قازمابی سه‌ومه‌زله‌ر، چونکه کوز یاغمورلاریندان سبلانیر، یاپوشقاق اولور، باهارده ایسه چاپالاماسی کوچله‌شیر. تاشلی، چاقیللی توپراقلار چالت داغیلدیقلاریندان وه قیش یاغمورلارینا ایحتیاجلاری اولمادیغندان که‌چ قازیلساداٗ زاراری اولماز. هه‌ر حالدا بوتون توپراقلار ایچون الك که‌چ قازما زامانی یانوار آینك سوکینا قاداردیر. بوندان که‌چ قازیلان توپراقلار سوبی که‌ره کی قادار چه که‌مه‌زله‌ر. قریمدا ایسه سو آلتون دانه‌سی یه‌رینه اولدیغندان اونی توپلامایا وه ساقلامایا بیلمه‌لی. بویله‌لیکله قزیلوب حازیرلانان توپراغی باهارده بیر داها چاپالامالی، یومشاتمالی، یاکه ٣ـ٤ وه‌رشوق ده‌ره‌ینلیگینده تیرنامالی، بوندان ماقساد قازیلان توپراغیك اوستینده داغیلمایوب قالان تومارلاری داغیتماق، توپراغی توزله‌مه‌ك وه توتون کیبی تازیك نه‌بات ایچون یه‌ری حازیرلاماقدیر. بونیکاه به‌رابه‌ر یاغان یاغمور سولارینی أیی چه کمه‌ك وه ساقلاماق ایچونده چاپالامایه یه‌گانه چاره‌دیر. هه‌ر بیر کوچلی یاغمورلاردان سوك یه‌ریك اوستی قابوقلاندیغی به‌للی‌دیر. بو قابوق چوق زارارلی‌دیر. او، توپراغیك ایچه‌روسینه هاوانیك

قرييمدا پارنيكلەر شو شه كيلده ياپيلير لار: آزبار ايچەرو-
سينده يەللەردەن موحافازالى، قبلايا باقان بير پارچا يەرى پارنيك
ياپماق نييەتيله بير آز قازار، يا كه چاپالارلار. بونى كيسيك
اوتلاردان قورتيلماق وە توپراق سوواريلديغى زامان سوىچه كه
بيلمەسى ايچون ياپارلار. توپراغيك آستيندان سو كەچەن يەرلەر
پارنيك ايچون كەليشمەزلەر. سوكرا پارنيك ياشچيكلەرى ياپارلار.
پارنيك نيك اوزەرى جامله اورتيلد كده مائيل (أگرى) كەلسون،
ياغان ياغمور سولارى ايچەرى كيتمەيوب كەنارا آقسون وە
كونەش نورلارى دوس دوغرى پارنيسكنك ايچەروسينه اورسون
ايچون، ياشچيك نيك آرت تارافدا كى تاختاسينى اوكده كيندەن ١-٢
وەرشوق يوكسەك ياپارلار. پارنيك نيك آستينا ٢ وەرشوق قادار
قالينليقدا كوبرەلى توپراق قويارلار. بو توپراقنى كەجەن سەنەدەن
قالان پارنيسكلەردەن آليرلار. سوكرا اوستينه ياريم وەرشوق
قالينليغندا پيشمش وە ايرى آله كدەن كەچيريلميش كوبره سەپەرلەر.
بوندان سوك بو يەرى ابى تاپتارلار. چونكه تاپتالمازسا سووا-
ريلديقدا فيدەنيك تامارلارى جيپلاقلانير وە قاوى دورمازلار.
پارنيك بو شه كيلده حاضيرلانديقدان سوكرا توتون اورليقلارينى
ساچار، اوستنه بير سيرا اينجه كوبره سەپەر، اوستيندەن دوز
بير تاختا ايله ياواس تاپتارلار؛ اينجه دەليكلى فيسكيله سوواريير
وە اوستينى جام جەرچيوەلەرله اورتەرلەر.
پارنيكده سيجاق آرتار وە فيده چالت اوسەر ماقساديله
باعزى توتونجيلەر پارنيك نيك آستينا بير قاتدا پيشمەمش آت

یالی بویوندا دوبەلك توتونجیلەری اورلوغی فەورالدە پارنیکلەره ساچارلار. دیگەر رایونلاردا ایسە هاوا سوغوقچا اولدیغندان پارنیکلەر تا مارت اورتالارینا قادار بوش قالیر. پارنیکلەری اویلە بیر حیسابلە یاپمالی کە، فیدەلەر فیدە اوتورتیلاجاق زامانە قادار تامامەن اوسوب یەتیشسونلەر. یالی بویوندا فیدە اوتورتماق زامانی آپرەل آیی اورتالاری وە دیگەر رایونلاردا آپرەلیك سو کلاریندا اولدیغندان وە فیدەنیك اوسوب یەتیشمەسینە ٥٠ ـ ٦٠ گون گەرەك اولدیغندان، ایلك پارنیك یالی بویوندا فەورال اورتالاریندا، دیگەر رایونلاردادا مارت باشلاریندا حازیر اولمالیدیر. قالان پارنیکلەر یاواش یاواش بوندان سوکرا بیر ایکی هافتادا حازیرلانمالیلار. چونکە بوتون پارنیکلەر بیر کەرەدەن حازیرلانیرسا فیدەلەر بیر کەرەدەن اوسوب یەتەرلەر. حالبوکە فیدە اوتورتماق زامانندا ایشچی اَلی یەتیشمەدیکیندەن بو ایش بیر، حاتتا بیر بوچوق آی سورەر. بو زامان زارفیندا فیدەلەریك هەپسی بیر کەرەدەن اوسمەسی زارارلیدیر. بونیك ایچون بیر پارنیك اَرتە، دیگەری کەچ اولماسی لازیمدیر.

باعزی توتونجیلەر پارنیکلەری کەچ یاپارلار وە سوکرا تامام فیدە گەرەك زامانندا اونی چوق سوواریر، پارنیکلەری قاپایوب، فیدەیی تەز اوسدیرمەیە چالیشیرلار. بویلە یەتیشەن فیدە بویلی اولسادا، چیرایسیز، اینجە وە قووەتسیز اولور. حالبوکە اَك قووەتلی فیدە کەندی باشینا اوسەنی، سیرەك سوواریلانلاری دیر.

یـاغمورلی کونله‌ری اوستله‌رینی بیر شه‌یله ارتمه‌لی وه باعزی
سیجاق کونله‌ری آلدا ایتمه‌لی‌دیر. تابیعی، بو کیبی پارنیکله‌رده فیده
١٠ـ١٥ کون سوك یه‌تیشیر، لاکین قووه‌تلی وه دایالیقلی اولور.

پارنیکله‌ر ایچون اك ایی کوبره قوی کوبره‌سی‌دیر.
لاکین بو کوبره هه‌م باهالی، هه‌مده بیلمه‌یوب قوللانیلیرسا
زارارلی‌دیر. چونکه چوق قویولورسا فیده‌یی یاقار. بونیك ایچون
اکسه یا قوی کوبره‌سینه آت یاکه سیغیر کوبره‌سی قاریشدیریرلار.
آت کوبره‌سی ایله سیغیر کوبره‌سی آراسیندا بویوك فه‌رق
یوقدیر. یالیگز کوبره ایی پیشمیش اولمالی. بونی بیله‌ك ایچون
بیر آووچ کوبره آوب سیقوب باقمالی، اگه‌ر تومارلانمایوب
داغیلسا، کوبره ایی‌دیر.

قریمدا کوبره‌نیك باهالی اولماسینا راغمه‌ن قریم کویلوله‌ری
کوبره‌یی حازیرلامادا وه ساقلامادا سوك ده‌ره‌جه دیققاتسیزدیرلار.
کوبره آچیق یه‌رده دورور، یاغمور اونی یایقار، ایچه‌روسنده‌کی
غیدالی قیسملاری داغیلیر، یه‌ل کوبره‌نیك اوزه‌رینه بیر تاقم
کییك اوت اورلوقلاری که‌تیریر؛ کوبره‌یی ایی پیشمه‌سی ایچون
قاریشدیرماز، چه‌ویرمه‌زله‌ر. بو سه‌به‌بله‌رده‌ن اوتری کوبره‌نیك
قووه‌تی آزالیر. نه‌تیجه‌ده بیر سه‌نه قوللانیلان کوبره تاقاتسیزلانیر،
ایکنجی سه‌نه‌سی اوکا تازه کوبره قاریشدیرمادیقچه فائیده‌سی
اولماز. لاکین کوبره‌نیك توپلانماسینا وه ساقلانماسینا دیققات اولو-
نورسا، او ٣ ـ ٤ سه‌نه‌یه قادار کیفایه‌ت ایده‌ر.

یاکه سیغیر کوبرەسی قویارلار. لاکین بونیك فائیدادان زیادە زاراری واردیر. چونکه بو کیبی کوبرەدەن سیجاق اولماز، بی‌لعاکس پارنیك‌نیك ایچەروسینده دیملیق آرتار، بیر تاقیم مانتاری خاستالیقلاریك جایراماسینا سەبەب اولور.

توتون فیدەلەری بولنان پارنیك

بوقاریدا کوستەردیکیمیز شەکیلدە یاپیلان پارنیکلەر قیریمدا فیدە یەتیشدیرمەك ایچون أك الویریشلی‌سی‌دیر. بو پارنیکلەر سیجاغی اوستلەرینە اورتیلمش جام چەرچیوەلەری (رامکالاری) سایەسینده کونەشدەن آلیرلار. حاتتا باعزی کویلەردە جام‌چەرچیوەسیز پارنیکلەر یاپماق مومکیندیر. یالیکز آقشاملاری وە

اورلوق قویار، بیر کون سیجاقجا سویا دالدیریرلار. سو کرا سویی سوزه‌رله‌ر، توربا‌چیغی سیلاق بیر چولا، یا که کیبیزه سارار، اورتا قارار سیجاق بیر یه‌ره ساقلارلار. اورلوقلار قوروماسون ایچون واقت، واقت توربایی تالیق سو ایله سیلاتیرلار. ایچه‌روله‌رینه هاوا کیرسون وه کوفله‌نمه‌سونله‌ر ایچون اورلوقلاری هه‌ر کون بیر ایکی ده‌فعا قاریشدیریرلار.

توتونجیله‌رده‌ن باعزیلاری چیلله‌ندیریلمه‌مش اورلوق ساچارلار. بویله ساچیلان اورلوق ۷ کون که‌چ چیقار وه یه‌ك یاواش اوسه‌ر. بو شه کیلده ساچیلان اورلوق داهادا یانیقلی، قووه‌تلی اوسه‌ر، خاستالیقلارا قارشو دورا بیلیر. بونیك ایچون یالی بویوندا قورو اورلوق، دیگه‌ر راییونلاردادا چیلله‌ندیریلمش اورلوق ساچیلمالی. فیده‌له‌ریك أیی یا که فه‌نا اولماسینا اورلوقنك سیق وه‌یا سیره‌ك ساچیلماسینك‌دا بویوك ته‌ئسیری واردیر. أنی وه بویی بیر بوچوق وه اوچ آرشون اولان پارنیکله‌ره بویوکچه بیر چای قاشیغی (اوچ چاریك قادار) اورلوق ساچماق کافی‌دیر. اورلوق بوقادار ساچیلیرسا فیده کوزه‌ل اوسه‌ر، چوق خاستالانماز.

یاش توتونجیله‌رده‌ن باعزیلاری آز کوبره وه پارنیك ایله چوق فیده چیقارماق ماقسادیله اورلوقنی سیق-ساچارلار. لاکین بو تارزدا ساچیلان اورلوقلار فائیداداڼ زیاده زارارلاردیر. چونکه چیقان اورلوقلاریك بیر چوغی غائیب* اولور، قالانلاری‌دا زاعیف اوسه‌رله‌ر.

باعزی بیر ته‌جریبه‌لی توتونجیله‌ر اورلوقنی شو شه کیلده ساچار وه أیی نه‌تیجه‌له‌ر ألده ایده‌رله‌ر: یوقاریدا کوسته‌ریله‌ن

ساچیلاجاق توتون اورلوقلارینك أیی جنسلاردان اولماسی کەرەك اولدیغنی هەر بیر توتونجی بیلیر. سوك سەنەلەردە توتون اورلیغنی نیکیتا نەباتات باغچاسینك ستانسیاسیندان آلا باشلادیلار. باعزیلاری ایسە بەللی توتونجیلەردەن اورلوق آلیرلار. تاقاتلی اور-لوقلاری زاعیفلاریندان آییرماق ایچون توتون اورلیغنی سوایله دولی بیر ساووتیك ایچەروسینە بیراقیرلار، ٢ ـ ٣ ساعاتدەن سوك سوییك آستینا اینەنلەرینی آلیر، ساچارلار. چونکه آستا اینەنلەر دیگەرلەریندەن آغیر، دیمەك، قووەتلی اورلوقلاردیر. توتون اورلوغینك چیقم قووەتی ـ أگەر اورلوق أیی ساقلانیرسا ـ اون سەنەیە قادار دەوام ایدەر. تابیعی کە، هەر سەنە قووەتینی بیر دەرەجە غائیب ایدەجەکی شوبهەسیزدیر. بونیك ایچون ساچمایا أك کەلیشیکلی اورلوق ١ ـ ٢ ـ ٣ ییللیق اورلوقلاردیر، اور-لوقنك چیقم قووەتینی سیناماق ایچون یوز دانە اورلوق آلمالی، اونلاری سیلاق بیر پارچا بەز اوستنە، یا کە کوچوك بیر ساووت ایچەروسینە توپراق قویوب اونیك اوستینە ساچمالی. اوستونده یینە سیلاق بیر بەز اورتمەلی، یا کە ساووتدا ایسە اینجە بیر قات توپراق سەرپمەلی، واقت ـ واقت سیلاتمالی. ٨ ـ ١٠ کون سوکرا اورلوقلار چیقا باشلارلار. أگەر اورلوق یاخشی ایسە ٩٠ دانەسی یا کە داها زیادەسینك چیقماسی لازیمدیر.

پارنیکە اورلوغی ساچمادان أووەل توتونجیلەر اونی شو شەکیلدە چیللەتیرلەر: بیر توربانیك ایچەروسینە بیر چاریك فونت

دەوام ایتدیرمەلی، بیلخاسسا قیزغین کون وە یا کە قورو یەللەر اسدیگی زامان سووارمایی اونوتمامالی. فیدە اوسدیکچە اونی چوقجا، (ماعمورجە) فەقات سیرەك سووارماق کەرە کدیر.

هاوالار سالقین اولدیقدا پارنیکلەری او کلەدە سوواریرلار. بونیك ایچون کونەشدە قیزمش سو قوللانماق لازیمدیر. هاوالار قیزدیغیلە پارنیکلەری آقشام اوستی سووارماق داها أییدیر. چونکە سو یەرە کوزەل سینەر، کونەشدە اولدیغی کیبی تەبەخخور ایتمەز. أگەر باعزی بیر سەبەبلەردەن دولایی کوندوز سووارماق کەرەك اولورسا پارنیکلەری تالدا ایتمەك لازیمدیر.

سیجاق هاوادا زیادە سوواریلان فیدە بویا اوسەر، أکەر آز سوواریلیرسا اوسیم یاواشلار. چوق وە آز سووارما ایلە فیدەیی ایستەنیلدیکی بویدا اوسدیرمەك مومکیندیر.

فیدە آسرامانیك کوچ ایشلەریندەن بیریدە پارنیکلەر ایچەروسیندە هاوانیك دائیما بیر قارارادا اولماسینا دیققات ایتمەكدیر. فیدەنیك اوسمەسی ایچون کەرەك اولان سیجاغی پارنیکلەر جاملار واسناسیلە کونەشدەن آلیرلار. لاکین سیجاق زیادە اولورسا فیدەنیك یانماق ایحتمالی وار. پارنیکلەر قیزدیغیلە اونیك ایچەروسینە هاوا ایشلەسون ایچون یا اوستینی تالدا ایدەرلەر، یادا جاملاری آلیرلار وە یا چەرچیوەلەری کوتەریرلەر. پارنیکلەری هاواالاندیرماق ایچون، باعزی کەررەلەر هاوا بولوت بیلە اولسا، چەرچیوەلەری کوتەرمەك لازیم اولور. بو ایشنیدە دیققاتلە یاپماق کەرەك.

میقداردا اورلوقنی (برچای قاشیغی) بیر کەررەدەن دە کیلدە، ایکی پای أتوب ایکی کەرەدەن ساچارلار. یاعنی ایکی قات اورلوق ساچیلیر. اوست قاتی اوسوب یەتەرآست قاتدا کی داها یەکی چیقا باشلار وە اوستدە کی فیدەلەری چیقاروب آلدیقلاری کیبی آشاغیدا کی ا وسوب یەتیشیر

فیدە فیتلیغینا اوغراماماق ایچون یالی بویی تەجریبەلی توتونجیلەری بیر دەساتینا یەر ایچون ، دیگەر ٢٥ – ٣٠ پارنیك رایبونلاردا ایسە ٢٠ پارنیك یاپارلار.

کەلەجەك ماحسول ایچون فیدەنیك نەدەرەجە بویوك أهەممیەتی اولدیغینی بیلەن تەجریبەلی توتونجیلەر پارنیکلەرە کیجە کوندوز دیققات ایدەرلەر، تابیعی کە بو ایش بیلگی وە تەجریبە ایستەر. پارنیکلەریك ایشی چوق چەشید وە کوچدیر: واقتیندە سووارماق، پارنیکلەریك ایچەروسیندە کی سیجاغی دائیمی بیر قارا ردا توتماق، اوتاماق، زارارلی حاشەراتلە موبارەزە ایتمەك کیبی بیر تاقیم ایشلەری واردیر.

أك کوچ ایش سواروديز. فیدەنیك اوسیمی وە خاستالانماسی سوارمایا باغلی دیر. کوبرەنیك ٢ وەرشوق قادار اولان یەری قوروماماسینا وە هەر دائیم بیر قارا ردا سیلاق اولماسینا دیققات لازیمدیر. زیادە سیلاقلیق، مانتاری خاستالیقلاریك جاپراماسینا سەبەب اولدیغیندان، زارارلیدیر.

فیدەنیك ایلك یاپراچیقلاری پەیدا اولونجایا قادار پەك دیققاتلە اینجە فیسکی ایلە سووارماق کەرەك. سووارمایی هەر کون

کوبره سه‌ریه‌ر وه سوواریرلار. بو، کیبیك اوتلاریك چیقا-
ریلدیغی یه‌رله‌ری اورتمه‌ك ایچون یاییلیر.

فیده‌له‌ر اوسوب بویویه‌نه قادار اونلاریك اوزه‌رینه ۳-۴-وه
حاتتا ۵ که‌ره غیدالی پارنیك توپراغی سه‌په‌رله‌ر. بونی یا ته‌جریبه‌لی
(آلیشیق) ألله، یا کو ألك ایله یاپارلار. توپراغی، هه‌ر که‌رره فیده‌له‌ری
سووارمادان اووه‌ل سه‌پمه‌لی. بوندان ماقساد فیده‌له‌ری سوواردیقدا
چیپلاقلانان تامارلاری اورتمه‌کدیر. سه‌رپمه‌ك ایچون أك که‌لیشیکلی
قویون کوبره‌سی یادا بو کوبره ایله قاریشیق داغ کوبره‌سیدیر.
بو کوبره‌نیك هه‌م اوجوز اولماسی، هه‌مده آغیر اولدیغیندان فیده
تامارلارینی أیی أورتمه‌سی اونیك قیمه‌تینی آرتدیریر. فیده‌نیك بویی
بیر بوچوق ایکی وه‌رشوغا یه‌تیشوب، به‌ش یاپراغی په‌یدا اولدیقدان
سو کرا (آستدا قورویان ایکی یاپراچیق حیسابه آلینماز) فیده
حازیر ساییلیر. پیشمش فیده مایشدیریلیرسا سینماز، اگه‌ر توسی
هه‌ر یه‌رینده یه‌شیل اولورسا، داللانمش تامارلاری په‌یدا اولمش ایسه،
قووه‌تلی وه ساپی اولورسا فیده قیمه‌تلی اولور.

یه‌ك چوق که‌رره‌له‌ر فیده‌له‌ری غائیب ایده‌ن خاستالیقلار وه
حایوانچیقلار حاققیندادا سویله‌یه‌ییك. تابیعی، بو هه‌ر بیر فیده‌ده
اولماز. لاکین دیققاتسیز باقیلان پارنیکله‌رده په‌یدا اولان بو خاستا-
لیقلاری ته‌جریبه‌لی توتونجی یا اکسیلنه، یادا ته‌کمیل یوق ایده بیلیر.

فیده أك زیاده «چوروك» که‌یفسیزلیکینه اوغرار. پارنیك
ایچینده کی فیده‌له‌رده‌ن باعزیلاری بولاشیق یه‌شیل یاکه ساری توسده

فیده‌له‌ریك باش یاپراقلاری په‌یدا اولمادیقچا چه‌رچیوه‌له‌ری کوته‌ر-
مه‌زله‌ر. یاپراقلار په‌یدا اولدیقدان سوگرادا موقایت اولمالی. چه‌ر-
چیوه‌له‌ری بیر که‌ره‌ده‌ن هه‌ر تارافدان کونه‌رمه‌ك اولماز. چه‌رچیوه-
له‌ری کوته‌رمه‌ده‌ن ماقساد فیده‌له‌ری هاوایا آلیشدیرماق‌وه پارنیکله‌ریك
ایچه‌روسینی قوروتماق، مانتاری خاستالیقلار ایله موباره‌زه ایتمه‌ك
دیر. أگه‌ر کیجه‌له‌ری سوغوق اولاجاق ایسه پارنیکله‌ری په‌ك
آز ســوواریر، یا هیچ‌ده سووارمازلار. أگه‌ر چه‌رچیوه‌له‌ر سیقی
یه‌رله‌شدیریلمش ایسه، فیده ۱۰ غرادوس (ده‌ره‌جه) سوغوقدان بیله
قورقماز. لاکین ساباح چه‌رچیوه‌له‌ری بیر که‌رره‌ده‌ن آچمامالی،
اوستله‌رینی به‌زله‌رله اورتمه‌لی که فیده‌له‌ر که‌ندی باشلارینا که‌ندیله‌رینه
که‌لسونله‌ر.

پارنیکله‌رده کیبیك اوتلار په‌یدا اولدیقچا - اوتاماق که‌ره‌کدیر.
بو ایش ۲-۳ یادا ۴ که‌ره یاپیلیر. کیبیك اوتلاریك اورلوقلاری
کوبره ایله به‌رابه‌ر پارنیکله‌ره کیره‌رله‌ر که بو توتونجیله‌ریك
که‌ندی قاباحاتلاریدیر. ته‌جریبه‌لی توتونجیله‌ر ته‌میز کوبره قوللانیرلار
وه بونیك ایچون‌ده اونلارا پارنیکله‌ری چوق اوتاماق که‌ره‌ك اولماز.

پارنیکله‌ری اوتاماق وه فیده‌له‌ری چیقارماق ایچون أك که-
لیشیکلی واقت - بولوتلی هاوادیر. أگه‌ر هاوا آچیق ایسه پارنیکله-
ریك اوستینی اوتامادان بیر ایکی ساعات أووه‌ل اورته‌ر، سوگرا
اوتار وه اوتادیغیله بیر داها اورته‌رله‌ر. اوتادیقدان یاریم ساعات
سوگرا، فیده‌له‌ر سوغودیغیله، اونلاریك اوستینه اینجه بیر سیرا

بوغدای قویمالی وه بوغدایی کەرەگی کیبی یومشایانا قادار قایناتمالی. بویلەلیکلە حازیرلانان زهری «تانا بورون»ك كەزدیکی دەلیکلەرە قویمالی. «تانا بورون» بو زەهری یەر وه غائیب اولور. بویلە حازیرلانمش بولامیقنك ٢ فونتی ٨-١٠ پارنیکە یەتەر. میشیاق زەهر اولدیغندان اونی قوللاندیقدان سوکرا ألّلەری ایی‌جه یایقاماق، وه بولامیق قایناتیلان ساووتی باشقا هیچ بیر تورلو ایش ایچون قوللانماماق کەرەكدیر.

توتونی فیدەلەمه (اوتورتما) اوسوللاری.

ماحسولیك بول وه قیمەتینك یوکسەك اولماسی توتونیك بیلوب اوتورتیلماسینا باغلی‌دیر. باهار کونەشی یەری قیزدیردیغی وه فیدەلەرده حازیرلاندیغیله توتونی فیدەلەمەیه باشلارلار. دوبەك ساچیلان رایونلاردا بو ایشی آپرەل اورتالارندا باشلار وه مایس سوکلارینا بیتیریرلەر. آمەریقانی وه بیلخاسسا سووارما جینس آمەریقانی‌دوبەکدەن ایکی هافتا سوك فیدەلەرلەر. باعزی دیقّاتسیز توتونجیلەر توتون فیدەلەمەیی تا ایونه قادار سوریشدیریرلەر. تابیعی بویلە کەچ فیدەلەنەن توتوندەن ایی ماحسول بەکلەمەك نافیلەدیر. نه زامان توتونی فیدەلەمەك داها أیی‌دیر؟ سوئالینه بیر کەرەدەن جەواب وەرمەك کوچدیر. بو، توپراغینا وه هاواسینا کوره اولور. فیدەلەریك بیر کەررەدەن یەتیشمەمەسیندەن وه ایشچی ألینك کەرەکی میقداردا بولونماماسیندان توتون فیدەلەمه ایشی اوزانیر وه تابیعاتیله توتونیك بیر قیسمی أرتە

اولوب چورویه باشلار. چوروك ياواش ياواش دیگەر فیدەلەره سیرایەت ایدەر، خاستالاندیریر. ألك نیهایەت بوتون پارنیك خاستالانا بیلیر. اگەر خاستا بیر فیدەیی آلوب باقاجاق اولورساق فیدەنیك أووەلا ساپچیغی قورشونی كوك توسده اولور. یاواش یاواش بوتون فیده بو توسه كیرەر، سوڭرا چوریر. چورو كلیكی كوزله كورونمەیەن، یالیكیز بویولتەن جاملە باقیلدیقدا أسلەنەن، بیر جینس ماناتارچیق دوغیریر. بو ماناتار نازیك فیدەلەرده پەیدا اولور وه بوتون پارنیكی خاستالاتیر. ماناتار سیجاق دیم هاوایی سەودیگیندەن پارنیكلەرده دیملیق وارسا، خاستالیق پەك عاجەله داغیلیر، سیرایەت ایدەر. بو خاستالیق پەیدا اولدقدا اونكله موبارەزه ایچون أووەلا سووارمادان واز گەچمەلی، پارنیكی هاوالاندیرمالی، قوروتمایا چالیشمالی، خاستالانان یەردەكی فیدەلەری دەرحال چیقارمالی، او یەریك كوبرەسینی آلمالی، وه او یەره كوكورت توزی ایله قاریشدیریلمش كوبره قویوب، تەكرار اورلوغی ساچمالی. كوكورت توزی دیملیغی جویدیغندان وه ماناتاری غائیب ایتدیگندەن باعزی كەررەلەر بوتون پارنیگی اونیكله سەرپمەك فائیدالی اولور.

فیدەیه زارار كەتیرەن حاشەراتدان بیریسی ده «تاتا بورون» دیر بو حایوان كەندیسینه یەم آراشدیراراق كوبرەیی دلیكلەر، فیدەنیك تامارلارینی خارابلار. بو حایوانی غائیب ایتمەك ایچون ٢ چای قاشیغی میقداردا میشیا كلی ناتر آلمالی. بیر شیشه سویا قویمالی. سوڭرا بو سوییك ایچەروسینه ١ — ٢ فونت میسیر بوغدایی یاگه

كەليشيكسيز جيهەتلەرى شونلاردير: ١ ـ أرتە فيدەلەنەن توتونى أرتە توپلاپ بيترمەك كەرەك اولور كە، بودا آوغوست آيينا راست كەلديگيندەن ، توتونيك ياپراقلارى لەزەت وە توس ايچون كونەشدەن كەرەكى قادار فائيدالانامازلار. ٢ ـ اينجە ياپراقلار پەيدا اولور، ٣ ـ فيدەلەريك هەپسى توتماز، ماحسول چوبارلى اولور. ٤ ـ هاوالار سيجاقلاديغيندان أرتە توپلانان توتون ياپراقلارينك كوفلەنمەسى ايحتمالدير. ٥ ـ توتون زيادەسيلە «پاسا» توتولير.

بير آز واقتينى كەچيروب فيدەلەنەن توتونيك ايسە شو قوسورلارى اولور:

١ ـ قوراق، وە قورو هاوالاريك بير كەررەدەن باشلاماسى قورقوسى واردير. بويلە هاوالاردا توتون اوسەمەز وە ماحسولدا ايى اولاماز. ٢ ـ مانتار وە تەلەفون خاستاليقلارى زيادە اولور. وە ٣ نجيسى‌دە يالى بويوندان باشقا يەرلەردە اوست ياپراقلار پيشوب يەتيشمەزلەر.

توتونى فيدەلەمەك ايچون يەريك اوستينى توزلەر، فيدە اوتور- تيلاجاق سيرالارى ايشارەت ايدەر، فيدەلەرى اوتورتير وە سوا- ديرلار. توپراغى يا چاپانيك كەنارى ايلە يادا تيرناق ايلە توزلەرلەر بو آرادا تاشلارى توپلار، كيميك اوتلارى اوتارلار. فيدە اوتورتيلا- جاق، سيرالارى چاپا ايلە دەرينجە سيزار، ايشارەت ايدەرلەر أگەر يەر بايير ايسە بو سيزيقلارى بايبريك يوقاريسيندان آشاغى‌يا سيزمازە‌يان سيزارلار كە، بايبردان آقان ياغمور سولارى بويلە-

وه بیر قیسمی‌دا بیر آز سوکرا فیده‌له‌نیر. تابیعی، کونه‌شده تەز قیزان یەنگیل توپراقلاردا توتونی أرتە فیده‌له‌مەك لازیمدیر. آغیر توپراقلی یەرلەردە، یا کە یوکسە کلەردە وە سوواریا یەرلەردە بیر آز کەچ فیده‌له‌مەك کەرە کدیر.

بالی بویوندا توتونك اوتورتیلدیغی (فیده‌له‌ندیکی)

توتون أرتە فیده‌له‌نیرسە، او حالدە هاوا داها زیادە سیجاق اولماز، یەر دیم اولور وە یاغمورلاریك داها یاغماق، ایحتیمالی واردیر. هەم بو زاماندا فیده‌له‌ری سووارماق ایچون‌دە سو بول بولونیر. ایشتە‌بوندان دولایی أرتە اوتورتیلان فیده‌له‌ردەن پەك آزی غائیب اولور وە ایلك اوسیم‌دە قووەتلی اولور. أرتە فیده‌له‌مەنیك

دوبه‌ك فیده‌له‌رینك آرالارینی ۴ ر وه‌رشوق وه سیرالارینك آرالارینی‌دا ٦ شار وه‌رشوق بیراقیرلار. آمه‌ریقان آرالاری ٦ وه ٨ یا كه ٨ وه ١٠ وه‌رشوق، سووارما آمه‌ریقان توتونی‌نیك ایسه ٨ — ١٠ یا كه ٨ — ١٢ وه‌رشوق اولور. بایبرلی یه‌رله‌رده تابیعی، سیره‌ك ساچارلار. سیق اوتورتیلان توتون ماحسولی چوق وه‌رسه‌ده یاپراقلاری اینجه اولور وه قورودیقدان سوگرا قیمه‌تجه آكسیك توتون وه‌ریر. بیر چوق كه‌رره‌له‌ر ته‌جریبه نه‌تیجه‌سینده توتونجی اوزی آك كه‌لیشیكلی تارز اوتورتمایی بولیر.

آلچاق، یه‌رله‌رده دیملیق اولدیغیندان سیجاق وه هاوانیك بول كیره بیلمه‌سی ایچون توتونی سیره‌ك اوتورتیرلار. سیق اوتورتیلان توتون آكسه‌ریا «كول» خاستالیغینا توتولیر. فیده اوتورتدیقدان ٧—٨ كون سوگرا توتونجی كه‌ندی توتونلیكینی بیر كه‌زیب باقمالی. اگه‌ر توتمایان فیده‌له‌ر وارسا، اونلاریك یه‌رینه باشقالارینی اوتورتمالی. چونكه قازیلان، جازیرلانان یه‌ریك بوش یاتماسی موناسیب ده كیلدیر وه سوگرا توتونیك باعزی یه‌رینده أووه‌ل یه‌تیشوب باعزی یه‌رینده كه‌چه قالماسی كیبی حاللار اولا بیلیر.

توتونلیكنی باقماق اوسوللاری.

توتونی فیده‌له‌دیكده‌ن سوك، اونی اوسدیروب توپلایانا قادار توتونجی‌نیك یاپاجاق بیر چوق ایشله‌ری واردیر. بونلاردا: ١) — ابالاماق، وتاماق، توپراقنی اویمه‌ك، ٢) — سووارما یه‌رده سووارماق،

لیکله توتون سیرالاریندا توپلانیر. چول‌ده ایسه بو سیرالاری سو آقا بیله‌جه‌ك بیر شه کیلده یاپارلار. توتون سیرالاری کونه‌شده‌ن که‌ره‌کی قادارردا فائیدالانسونلار ایچون بو سیرالاری شارقدان غاربه دوغری یاپارلار. یه‌لده‌ن ساقلاماق، ایچون ایسه سیرالاری یه‌ل که‌له‌ن تارفا که‌سدیرمه اولاراق، یاپارلار. توتونی فیده‌له‌مه‌ك دیققات وه ته‌جریبه ایسته‌یه‌ن بیر ایش اولدیغندان اونی ته‌جریبه‌لی کیمسه‌له‌ره یاپدیریرلار. چوی ایله توپراغی ده‌له‌ره‌ك، فیده‌نیك تامارلارینا زارار که‌تیرمه‌ده‌ن اوتورتماق وه یینه شو جیوی ایله فیده اوتور-تیلان یه‌ری باسوب قاپاتماق که‌ره‌کدیر. قاپاتیر که‌ن ده‌لیك قالماماسینا دیققات لازیمدیر. چونکه هاوا کیره‌رسه فیده‌یی قوروتیر.

ته‌جریبه‌لی توتونجیله‌ر فیده ایی تامارلانسون دی‌یه ده‌رینجه اوتورتیرلار. لاکین دیققات ایتمه‌لی که فیده‌نیك ٢ــ٣ یاپراقلی اوست کوزی توپراق آستیندا قالماسون. فیده یه‌ره قاوی کیرمه‌سی وه توپراقدان که‌ندینه لازیم اولان غیدایی ته‌ز آلا باشلاماسی ایچون اونی اوتورتیلدیغی ایله سوواریرلار. قارارله هه‌ر فیده‌یه یاریم شیشه سو که‌ره‌ك اولور. اوست یاپراقلارینك زیاده چامورلانماسینا وه وه أترافیندا کی توپراغیك قابوقلانماماسینادا دیققات ایتمه‌ك که‌ره‌كدر.

سوینك بوخارلانماماسی وه فیده‌نیك‌ده او گله سیجاغی باشلایانا قادار دیریله بیلمه‌سی ایچون اونی یا ساباح، یادا آقشام سالقینیله اوتورتمالی. توتون ماحسولینك بول اولماسینا وه قیمه‌تچه یوکسه‌ك اولماسینا فیده‌له‌ریك سیق، یا که سیره‌ك اوتورتیلماسینك‌دا ته‌ئسیری واردیر.

توتونی أوسیم دەورینده هەر یەردە سووارمازلار. سوییك چوقلیغندان دوبەك زیادە اوسەر وە قیمەتینی غائیب ایدەر. بونیك ایچون دوبەگی سووارمازلار. سو اولان یەرلەردە ایسە آمەریقان توتونی سوواریلیر. سوواریلان توتون، تابیعی، ماحسولی چوق

یالی بویوندا توتون چاپالاو وە توپلەو ایشی

وەریر. لاکین قیمەتجە سووارما توتون قیر توتونیندەن أکسیكدیر. چونکه سووارما توتونیك قوقوسی وە لەزەتی أکسیك اولور. قوروتیلدیقدا ایسە یاپراقلاریندا سیلاقلیق قالیر وە أکسەریا بویلە توتون بوزیلیر. یالیگیز آقمەسجید وە قاراسوبازار رایونلاریندا

٣)-اوست یاپراقلاری وه پیچله‌ری قیرماق، ٤)-اورلوقلیقلاری سایلاماق، ٥)-خاستالیقلار وه زارار که‌تیره‌ن حایوانلارله موباره‌زه ایتمه‌ك کیبی ایشله‌ردیر.

باعزی بیر توتونجیله‌ر چاپالامایا، اوتامایا دیقّات ایتمه‌ز، بو ایشله‌ری أهه‌ممیه‌تسیز سانارلار. حالبو که بو ایشله‌ریك ماحسول ایچون په‌ك بویوك أهه‌ممیه‌تی واردیر.

فیده اوتورتیلوب ایکی هافتا که‌چدیکده‌ن وه توتون یه‌ره ایی په کیندیکده‌ن سوکرا چاپالاماق وه اوتاماق که‌ره‌ك اولور، چونکه تام بو زاماندا کییك اوتلاردا اوسیب یه‌تیشیرله‌ر. کییك اوتلار اوسدیکله‌ریله توتونه زارار که‌تیریرله‌ر: توتون زاعیف اوسه‌ر. أگه‌ر اوتلار ایی تامارلاندیقدان سوکرا چیقاریلیرلارسا بوندان توتونیك تامارلاری زارارلانیرلار. بونیك ایچون أرته اوتاماق لازیمدیر. چاپالامانیكدا بویوك أهه‌ممیه‌تی واردیر. توپراق یومشار، توپراغیك اوزه‌رینده کی قابوق داغیلیر، هاوا، سیجاق وه سو یه‌ره ته‌ز کیره بیلیر. چاپادان سوگرا توتونیك توزه‌لدیگی توتونجیله‌ره به‌للی‌دیر.

بیر که‌رره چاپالاماق، کوزه‌ل بیر یاغمور قادار فائیدالیدر. توتون ٤-٦ وه‌رشوق اوسدیکیله اونیك آستینا چاپا واستاسیله توپراغی اویمه‌لی. اوسته اویله‌ن توپراق آستداکی قانی قوروتمادان ساقلار. توتونیك آست تارافیندان که‌نار تامارلار چیقار وه بویله‌لیکله توتون ایچون غیدا طوپلایاجاق تامارلار پیدا اولدیغیله نه‌بات قووه‌تله‌نیر وه أیی اوسه‌ر.

ياپمالى؟ چونكه توپەلەريك وە قولتوقلاريك قوپاريلماسى، ماحسوليك ميقدارينا، توتونيڭ قيمەتى آرتماسينا وە ياپراقلاريڭ تەز وە بير قارارda سارارماسينا سەبەب اولديغيندان، بو ايشى واقتيندا ياپماليديير.
أگەر كەچ قاليرسا، توپەلەروە قولتوقلار توتونيك غيداسينى كەندينه چەكەر، آليرلار. ياپراقلار توق اولاماز، زاعيفلارلار. لاكين باعزى كەررەلەر توتونيك قيمەتى أكسيلمەز بيلعا كس آرتار، چونكه توپەلەر وە قولتوقلار توتونيك قيمەتينه زارار كەتيريجى ماددەلەرى كەنديلەرينه چەكەرلەر. قولتوقلارى كەچ قوپاريلان توتونلەريك كەسكينليگى أكسيلديگى، لەزەتى أييلەشديگى، يانيمى زيادەلەشديگى كوريلمشدير. أرتە قولتوغى آلينان توتونلەريك ايسه بەرە كەتى آرتار، كەسكينلەشير، لەزەتى دامسيز وە يانيمى أكسيك اولور.

أگەر توتون سوسيزليقدان زاحمەت چەكەر وە ياپراقلارى يانا باشلارسا، قولتوق آليمى ايلە توتونيك حالينى توزەلتمەك مومكينديير. يالى بويوندان باشقا راييونلاردا ايسه توتون قيراو زامانلارينا قالماسون ايچون قولتوق آلو ايشينه أرتە باشلارلار.

بير تارافدان قولتوق وە پيچلەر حاققيندا وەريلەن بو ماعلوماتى نازار ديققاتا آلاراق، ديگەر تارافداندا هاوا وە توپراغيك خوسوسييەتلەرينى كوز او گوندە توتاراق، توتونجى كەندى توتونلەرينى ايستەديگى ميقداردا تەز ياكە ياواش اوسديرە بيلير.

بەتیشەن قابا وە کەسکین قیر توتونلەری سووارىلیرسا لەزەتجە وە قیمەتجە هەپی أیی‌لەشیرلەر.

توتون آرتقاچ سیلاقلیغی اوسـیم دەورینده سەومەدیکیندەن یازدا توتونی دیققاتله سووارماق کەرەك. نازیك اوسدیریلەن توتون قریمك سیجاغینا دایاناماز وە آشاغی یاپراقلاری واقتیندەن أووەل ساراریرلار. أگەر توتونیك سودان زاحمەت چە کدیکی کوریلیرسە، یاپراقلاری یالیکیز کوندوز دەگیل حاتتا سـاباح ایر کەن بیله سولوق اولورلارسا، او زامان توتونی سووارماق لازیمدیر. لاکین قیریمدا سو آزلیغیندان توتونی بول بول سووارامازلار؛ أك چوق اوچ کەررە سوواریرلار. أکسەریا توتون چیچەك آچانا قادار سو وەریرلەر. سووارماق ایچون أك أیی زامان أرکەن ساباح وە آقشامدیر. سوواردیقدان بیر ایکی کون سو کرا توپراق اوستدەن قورودیغیله توتونلیگی چاپالاماق کەرەك. چاپالانمازسـا، توپراق اوستینده پەیدا اولان قابوق توپراغیك تەز قوروماسینا سەبەب اولور.

یەرینه وە هاواسـینا کوره، توتون سـاچیلدیقدان تاخمینەن أللی کون سو کرا آرتیق یاپراقلاماز، یەکی یاپراق آتماز، چیچەك بورلەری پەیدا اولور وە چوق کەچمەدەن توتونیك أووەلا اوست، سو کرا آست یاپراقلارینك قولتوغیندا پیچلەر پەیدا اولور. اورلوقلیق ایچون بوتون توتوندەن ١٠ فائیزی (پراسـەنت) قالدیریلوب قالانینیك توپەلەری سیندیریلیر وە پیچلەری قوپاریلیر. بو ایش بویوك بیر تەجریبە ایستەمەدیکیندەن قولای یاپیلیر. لاکین بو ایشی نە زامان

مانتاریك چیچه گی پیشدیکده‌ن سوگرا اونیك هه‌ر بیر قوتوچیغیندا ۳۰۰ دانه قادار اورلوق اولور. هه‌ر بیر یاخشی اوسمش مانتار چیچه کینده بو قوتوجیقلاردان ۵۰ده‌ن ۹۰ دانه‌به

« مانتار » خاستالیغینا اوغراغان توتون

قادار اولدیغیندان - بیر مانتاردان ۲۵ بیك اورلوق مه‌یدانا که‌لیر. بو اورلوچیقلار یه‌نگیل اولدیقلاریندان یه‌ل یاکه یاغمور سولاری اونلاری اوزاقلارا کوتیریر، یالیگیز پەیدا اولدیغی یه‌ری

توتون خاستاليقلارى وە توتونە زارار كەتيرەن حاشەرات.

۱ - مانتار. قريمدا أڭ زيادە جايرامش توتون خاستاليقلاريندان بيرى مانتاردير. مانتار ۳ - ۴ وەرشوق بويوندا بير نەبات اولوب سارى توسدە پوتاقلى ساپى واردير. ياپراق يەرينە پوللارى اولور وە آچيق كوك توسدە چيچەك آچار. مانتاريڭ تامارلارى يوقدير. تامار يەرينە مانتاريڭ ساپى يەر ايچەروسيندە سوغان كيبى جاييلير، توتونيڭ تامارلارينا ياپيشير وە أميجى اوجلارى واستاسيلە توتون تامارلارينڭ غيداسينى كەنديڭە چەكەر.

سيجاق وە سەرست (ديم) هاوالاردا مانتار ايون آيلارى باشيندا پەيدا اولور. قوراق هاوالاردا تا ايولدە پەيدا اولور. مانتار سوغوقلار باشلايانا قادار ياشار. ۳ - ۴ غرادوس سوغوق اولماديقجا او غائيب اولماز. دەمەك كە قريمدا مانتار تا اوكتابر، نويابر آيلارينا قادار ياشار.

مانتارلە خاستا اولان توتونليك بير كەررەدەن كوزە چارپار: توتونيڭ ياپراقلارى آشاغى أگيلمش، يادا بير يانا قيشمش وە قورويا باشلامش ساپلارى كورينير. خاستا توتونلەرى بيلخاسسا ساباحلاين ياخشى أسلەمەك مومكيندير: بوتون توتونلەر ديريلمش، چيرايلانمش دوريولار كەن، خاستا توتونلەر أگيلمش وە سولوق اولورلار.

جەك دیگەر جینس نەباتلاردا اولدیغیندان ـ مانتار اوزیلەز بیر بەلا کیبی پەیدا اولدیغی یەردەن قولای غائیب اولوب کیتمەز.

شیمدیلیك مانتارلە موبارەزەدە یەکانە بیر یول ـ اونی چیچەك آچمازدان أووەل چیقاروب آتماقدیر. توتون قیریلوب بیندیکیلە مانتارلە خاستا توتون ساپلارینیدا چیقارمالی وە دەرحال بونلاریك هەپسینی یاقمالی. لاکین بو ایشی بوتون توتونجیلەر یاپماق کەرەکلەر، چونکە بیر توتونجی کەندی توتونلیکینی تەمیزلەدیکدە دیگەر کەندی یەرینە قولاق آسمایاجاق اولورسا، مانتار اونیك یەرندە اوسەر، یو یەردە میلیونلارجا اورلوق یەتیشدیریر. وە بونلاری أترافا جایراتیر.

٢ ـ مانتارا بەگزەیەن ایکنجی بیر خاستالیق داها **تەلەفون یاکە تەللی مانتاردیر**. روسچا بوکا (پوویلیکا) دەرلەر. «تەلەفون» ساری ایپلەر شەکلیندە اولوب توتونی ساروب آلیر، یاپراقلارینی بورار، خارابلار، توتونیك توپەسینی بوغار وە بویلەلیکلە اونیك اوسیمنی توقتاتیر:

«تەلەفونیك» تامارلاری یوقدیر. کەندیسنك أمیجی اوجلاریلە توتونیك ساپینا یاپیشیر، اوندان کەندینە غیدایی أمەر وە یاشار. تەلەفون کوزە زورلە کوریلەن چیچەکلەر آچار، پەك اوفاق اورلوق یەتشدیریر وە اونلار واستاسیلە جایرار، چوغالیر. بو اورلوق یەرە دوشدیکیلە بیر تارافیندان اوفاق بیر اوج چیقاریر، اوسەر، یەر اوستینە چیقار وە کەندینە ساریلماق ایچون بیر نەبات آرار.

ده گیل، دیگه‌ر یه‌رله‌رده جایرار، داغیلیرلار. مانتار اورلوغی یه‌ره توشدیگیله، شیشه‌ر وه بو حالدا به‌ش اون سه‌نه‌یه قادار چیقیم قووه‌تینی غائیب ایتمه‌ده‌ن قالا بیلیر. شـو اورلوق بولونان یه‌ره توتون وه یادا مانتارا غیدا وه‌ره بیله‌جه‌ك کیبی بیر نه‌بات ساچیلدیغیله ـ او ده‌رحال بیر اوج چیقاریر، توتونیك تامارینا یاپیشیر وه اونیك حیسابینا یاشایا باشلار. بیر تارافدان آستی قالینلاشـیر، سوغان یاپار وه دیگه‌ر تارافدان‌دا یوقاری، توپراق اوستینه که‌ندی داللارینی چیقاریر، چیچه‌ك آچار، اورلوق حازیرلار.

مانتاریك که‌تیردیکی زارار چه‌شید شـه‌کیلده‌دیر: أگه‌ر توتون یاش، وه تاقاتسیز اولدیقدا مانتار په‌یدا اولورسا، او توتون غائیب اولور، یاکه زاعیف اوسـه‌ر وه ایکنجی جینس توتون اولوب قالیر.

قریمدا مانتار اولمایان کوی هامان یوق ده‌ره‌جه‌سینده‌دیر. بو خاستالیق سه‌نه‌ده‌ن سه‌نه آرتییور، وه ته‌ز بیر زاماندا بوتون قریم توتونجیلیگی‌نیك باشینا به‌لا که‌سـیلمه‌ك ایحتیمالی واردیر. یازیق که، بو خاستالیغی ته‌ز بیر زاماندا یوق ایده بیله‌جه‌ك کیبی چاره‌له‌ری داها نه عیلم، نه‌ده ته‌جریبه بولامامیشـدیر. باعزی بیر توتونجیله‌ر مانتارله خاستا یه‌رله‌ری بیر قاچ سه‌نه‌یه قادار ساچماز، راحاتلاندیریرلار. بونیگله مانتاریك غائیب اولاجاغینی دوشونیرله‌ر. لاکین یوقاریدادا سویله‌دیگیمز کیبی مانتار اورلوقلاری په‌ك چوق سه‌نه‌له‌ره قادار غائیب اولمازلار. بوندان‌دا ماعادا مانتارلاری به‌سله‌یه‌

(تریپس)لڭ ایرغاچیسی توتون یاپراقلاری اوزەرینه پەك چوق یومورتا-
جیقلار بیراقیر. بونەان اون کون سو کرا یومورتادان (تریپس)
بالاچیقلاری چیقار. بونـلار بویوك (تریپس)لەره به کزەرلەرسەدە
قانادلاری اولماز وه کەندیلەرینڭ بویو کلیکیدە ایگنه باشیقادار
اولور. بونلار یاپراغیك ایکی تارافینداادا بولونیرلار. یاشاماق ایچون
کەندیلەرینه کەرەك اولان غیدایی توتون یاپراغینڭ سـیگیرلەرینی
دەلەرەك أمەرلەر. بیرآز زامان سو کرا یاپراق اوستینده دەلینەن یەرلەر
قیشلی ـ قونغورلی، بیازلی ـ ساریلی یا که توت توسده سیزیقلار پەیدا
اولورلار. بو کا «پاس» دەرلەر. ایلك باقیشدا پاسلی یاپراقلار دیگەر
ساغلام یاپراقلار کیبی اوسـەر، بویورلەر، اونلاریدا قیرارلار.
لاکین سو کرادان پاسـلی یاپراقلار کەندی لەزەتینی جویار، قابا
اولور، قیریلیر، یەنکیل چه کەر وەلحاسیل قیمەتینی غائیب ایدەرلەر.
بو کیبی توتون اکسەریا براق ساییلیر. (تریپس) بوجه کلەری
ایلك ایون آیینك سو کلاریندا پەیدا اولور. باشدا آست یاپراقلا-
ریك آست تارافلاریندا یاشارلار، یاواش یاواش اوست یاپراقلاراادا
کەچەر وه یاپراقنڭ اوست تارافلارینی آستندان زیادە خارابلایا
باشلارلار. توتون قیریلدیقدان سوڭ (تریپس) توتونیك ساقینا کەچەر
وه سوغوقلار باشلادیغیله یەره ساقلانیرلار. باهار کەلوب هاوالار
قیزا باشـلادیغیله (تریپس) ته کرار یەردەن چیقار وه کەندی
ایشینه دەوام ایدەر.

بولدیغیله او نه‌باتا ساریلیر، یه‌ره ییتیشیك اولان قیسـمی قورور وه بویله‌لیکله «ته‌له‌فون» یالیڭیز نه‌باتیڭ اوستینه ساریلی قالیر. اگه‌ر او یه‌رده‌ن چیقدیغیله ساریلماق ایچون که‌ندینه بیر نه‌بات بولامازسا چوق یاشـایاماز، غائیب اولـور، چونـکه تامار-لاری اولمادیغنی سویله-مشدیك.

«ته‌له‌فون» یار نیکله‌ر-ده‌ن فیده‌له‌رله به‌رابه‌ر توتونلیکله‌ره آووشا بیلیر. بو مارازله موباره‌زه ایچون أووه‌لا - خاستالانمش تو-تونله‌ری چیقارمالی وه کوزین بوتون توتـون سایلارینی توپلاب یاقمالی. بوندان باشقا توتونی چاپا-لامـاق وه اکسـه‌ریـا

توتونده ,,ته‌له‌فون" خاستالیغی.

«ته‌له‌فونه» یاردیمجی اولان کیبك اوتلاری‌دا غائیب ایتمه‌ك که‌ره کدیر.

۳ - **توتون قورتی - تریپس،** قریم سیوری سینه کینده‌ن‌ده کوچوك بیر قورتچیق‌دیر. کوزه زورله کوریلیر. بو قورتچیغیك عومری بیر ایکی کوندیر. لاکین بویله قیسـا بیر زاماندا بیله

پیچقیجی – تیرتیردیر. بو تیرتیردان سو کرا کوبه‌له‌ک پەیدا اولور. کیجه‌له‌ری اوچار. یوموزتالارینی یه‌ره ییراقیر، اونلاردان ته‌کرار پیچقیجی دوغار.

٦ – **ساقات قورتی** توتون ساقینك یه‌ر آستندا کی قیسمنی وه تامارلارینی یاش أکه‌نده که‌میریر. بونیك ایچون توتون ۴–۵ وه‌رشوقدان زیاده اوسه‌مه‌ز، چار چابوق چیچه‌ك آچار، یاپراقلاری ایسه ساراریر. بونیك ایچون بو کا «ساقات» ده‌رله‌ر.

بو قورتیك ایرغاچیلاری باهارده یه‌ره یومورتا بیراقیر. بو یومورتالاردان بیر آز زامان سوك ساقات قورتچیقلاری دوغار. ایکی، ایکی بوچوق آی قادار بو قورتلار توتونیك وه دیگه‌ر نه‌باتلاریك تامارلارینی که‌میریب یه‌ر ایچینده که‌چینیرله‌ر. سو کرا قوقون حالینا که‌لیر وه نیهایه‌ت قوگغز شه کلینه کیره‌ر وه که‌له‌جه‌ك سه‌نه‌نیك به‌هارینه قادار یاشارلار.

٧ – **کول.** بو خاستالیق اورومجه‌ك آغی کیبی توتون یاپراغینیك اوست تارافینی یا ته‌کمیل یادا قیسمه‌ن قاپلار. به‌یاز توسده اولور. بو خاستالیق زیاده‌سیله یوقوجی اولدیغیندان بر یاپراقدان دیگه‌رینه، بیر توتون نه‌باتیندان اوته‌کینه، بیر توتونلیکده‌ن داها بیرینه چابوق بیر سوره‌تده جایرار.

کول خاستالیغینا اوغرایان توتون یاپراغینیك اوستینده قویو کوك توسده به‌نه‌کله‌ر پەیدا اولور، توتون قورودیقدان سو کرا بو به‌نه‌کله‌ر قالاریر، وه توز کیبی اوفانیر وه بونیك ایچون او ایشه که‌لیشمه‌ز، آلیجی اونی براق سایوب آلیر یادا هیچ آلماز.

(تریپس) قورو یەللی، قورو هاوالاردا زیادەسیله جایرارلار. هاوالار یاغمورلی کیدەرسه (تریپس)نڭ یومورتالارینی یاپراقلار اوزەریندەن یووب آلدیغیندان، اونلار أکسیلیر، جایرامازلار، بو حایوان توتونه زارار کەتیردیکی کیبی پاتیلجان قارتوپ وه دیگەر نەباتلارا داخی زارار کەتیریر.

بونیکله موبارەزه ایچون شیمدیلك یه‌کانه چاره، (تریپسیك) توتون قیریلدیقدان سوکرا سیغیندیغی توتون ساپلارینی توپلاب یاقماقدیر.

۴ - **قاوالجی - ساری قورت** - یه‌کی یەره اوتورتیلان توتونده پەیدا اولور. اونیك یاش وه زاعیف ساقینی خارابلار. ساقینك آست تارافیندان کەندینه کوچوك بیر دەلیك آچار، آندان ساقینك ایچەروسینه کیرەر، أتلی قیسمنی یەر. ساق بوشار، بیر تروباجیق حالینا کەلیر، قاوالا بەکزەر؛ ایشته بونیك ایچون او قورتیك آدینا قاوالجی دەمیشلەر.

بو قورتدان بیر آز زامان سوکرا کوچوك بیر قوکوزجیق مەیدانا کەلیر. بوقوکوز چیریلداب سه کیریر، کەزەر. او یەره یومورتا بیراقیر، بو یومورتالاردان قاوالجی قورت دوغار.

٥ - **پیچقیجی قورتدا** قاوالجی قورت کیبی یەرده یاشار وه یاش توتونلەره هوجوم ایدەر. لاکین بوقورت قاوالجی کیبی توتون ایچەروسینه دالماز، ساقینی یەر اوستنده توپندەن کەسەر، ییقار. توتونی غائیب ایدەر. بونیك ایچون او کاپیچقیجی دەرلەر.

أگەردە توتون قووەتلەنديكدەن سوكرا خاستالانيرسا او خاستاليغى قولايجا كەچيرير. عومومييەتلە بوزوق ياش ياپراقلاردا اولور. بو خاستاليقدا كول خاستاليغى كيبى يوقونچلى‌دير. لاكين بونيك سەبەبجيسى مانتار اولمايوب، كوزلە كوروونمەيەن وە ياليكز بويولتەن جاملارلە (ميقروسقوبلە) باقديقدا كوروونەن ميقروبلار — باكتەرييالاردير. «بوزوق»دان قورتيلماقنك چارەسى — خاستا توتونلەرى چيقارماق وە ياقماقدان عيبارەتدير.

بو سايديقلاريمز، توتونيك باشليجا خاستاليقلاريندانديرب. بوندان باشقا بير تاقيم خاستاليقلار وە زارارلى حاشەرات داها وارسادا، اونلار حاققندا بو كيتابجيقدا ماعلومات وەرمەك مومكين اولامادى. بو سويلەديكلەريمز بيلە كوستەرييور كە، توتونيك دوشمانى چوق-دير. توتونجى أيى ماحسول آلماق ايستەرسە، كەندى توتونينى باقماسى وە كوستەريلديكى كيبى واقتلى واقتينده چارە كەت ايتمەسى، چاليشماسى كەرەكدير.

لاكين كويلو هەر دائيم كەندى باشينا توتونيك نەدەن خاستالانديغنى وە بو كا قارشو ناسيل چارەلەر كورمەك كەرەك اولديغنى بيلەمەديكيندەن او، **نەباتلارى قورييجى ستانسيايا** (يوژستازرا) يا باش اورمالى، موراجەعات ايتمەلى. بو ستانسيانيك وازيفەسى توتوندە پەيدا اولان خاستاليقلارى اوگرەنمەك، اونلارا قارشو چارەلەر آرا شديرماق، بولماق وە كويلويە بو خوسوسدا بەدهاوا ياردیم ايتمەكدير. (ستانسيا يالتادان ٨ وەرست اوزاقليقدا سابق «ناتاشينو» ايمەنياسيندادير.)

کول خاستالغی یاپراقنك اوست تارافیدا اورومچەك آغی کیبی یاپیشان وە اونی أمەن بیر سوی مانتارچیقدان اولور. بو مانتار سەرست وە دیملیغی سەودیگیندەن أکسەریا دەرەلەر ایچەروسینده، تالدا یەرلەردە، هاواسیز، کونەش آز اولان ماحالەردە زیادەسیله جایىرار. بو خاستالیق أکسەریا، توتون کەرەگی کیبی یاپراقلانديقدان سوكرا (ایول سو كلاریندا آوغوستوس باشلاریندا) پەیدا اولور. مانتاریك اورلیقلاری یەل واستاسیله هاوادان اوچوب كەلیر.

کول ایله خاستالانان یاپراقلاری بوندان قورتارماقنك چارەسی یوقدیر. اونلاری چارچابوق توپلامالی وە یاقمالی. یالیکز خاستالانان یاپراقلاری دەگیل، حاتتا ۲ ـ ۳ دانە یوقاریدا اولان یاپراقلاریدا قیرمالی، یاقمالی. چونکه اونلارادا خاستالیغیك سیرایەت ایتمەسی ایحتمالدیر. بو خاستالیغا توتولماماق ایچون تالدا یەرلەردە توتونی سیرەك اوتورتمالی وە هەمدە یازدا هیچدە سووارمامالی.

۸ - «**بوزوق» خاستالیغی.** بو خاستالیق فیدە اوتورتیلدیقدان ۲ ـ ۳ هافتا سوکرا یاپراقلاردا پەیدا اولور. خاستا یاپراقنك هەر یەری بیر توسدە اولماز. باعزی یەرلەری آچیق ساری توسدە، باعزی یەرلەری قویو یەشیل توسدە اولور. یاپراقنك ساری یەرلەری آرتیق أولمش سایلیر. اونلار اوسەمەز، یالیکز یەشیل قالان قیسملاری کەندی اوسمینی دەوام ایتدیریر. بوزوق ایله خاستا اولان توتونی بیر کەرەدەن أسلەمەك مومکیندیر: أگەر توتون أرتە خاستالانیرسا، او یاشاماز، قورور.

اورلوقليق ايچون قالديريلان توتونيك ياپراقلارى‌دا ديگه‌ر توتونله‌ر كيبى قيريلير. ياليكيز آست ياپراقلاريك سارارمادان قوپاريلوب بيراقيلماسى داها أييدير.

قريمدا يالتادان ٨ وه‌رست اوزاقليقدا نيكيتا باغچاسيندا، ماخسوس اورلوق يه‌تيشديرمه‌ك ايچون خوسوسى بير ستانسيا واردير. بو ستانسيانيك وازيفه‌سى قريم شارتلارينا اويغون توتون جنسلارى يه‌تيشديرمه كدير. اورلوغا ايحتياجى اولان كويلوله‌ره بورادا اورلوق به‌دهاوا وه‌ريلير. كه‌نديسى اورلوق حازيرلايامايان يا كه يه كى اورلوق آلماق ايسته‌يه‌ن كويلوله‌ر اورلوق ايچون ستانسيايا موراجه‌عات ايده بيليرله‌ر.

توتونيك قيريلماسى وه قوروتيلماسى.

توتون قيرماق وه قوروتماق توتونجيليكده أك مه‌سئول ايشله‌رده‌ن سايليلير. چونكه توتون ماحسولينك بول اولماسى وه أك زياده‌ده توتونيك قيمه‌تلى اولماسى بو ايشله‌ره باغلى‌دير.

يالى بويوندا توتون ايولده‌ن باشلاب اوكتابره قادار ٣ ١/٢ آى زارفيندا قيريلير. يالى بويوندان باشقا رايونلاردا ايسه ٢ هافتا كه‌چ يه‌تيشير وه هاوالاريك أرته سوغوماسيندان دولايى سه‌نتابر آيينده قيريلوب بيتيريلير.

توتونيك واقتيندا يه‌تيشمه‌سينه هاوانيك بويوك ته‌ئسيرى واردير. ياغمورلار ياغماز، قورو يه‌لله‌ر أسه‌ر وه دائيما كونه‌ش قيزديروب دوريرسا، توتونى تا ايون‌ده‌ده قيرمايا باشلارلار. لاكين هاوا بير

اورلوقليق سايلاو اوسوللارى.

چيچه كلەرى قوپاريلمايان توتونلەرە اورلوقليق دەرلەر. قالان توتونلەريك ايسه چيچه كلەرى قوپاريلديغينى سويلەمش ايديك. كەلەجەك سەنە ايچون اورلوق حازيرلامايا بوتون ساچيلان توتونيك يوزدە اونى‌نيك چيچه گى قالديريلسا بو يەتيشير. هانكى نەباتلارى اورلوقليق ايچون قالديرمالى؟ تابيعى، ساغلام اينساندان ساغلام بالا اولديغى كيبى، ياخشى توتون‌دە ياخشى اورلوقدان اولور. بونيك ايچون هەر بير توتون اورلوقليق اولاراق قالديريلاماز. اورلوقليق قالديريلاجاق توتونلەر: ساغلام اولمالى، ياپراقلارى چوق اولمالى، اوسيمى پەك زيادە اولمامالى، ياپراقلارى توتونيك بو جينسينا ماخسوس شەكيلى اولمالى، ديگەر توتونلەردەن أووەل پيشوب يەتيشمەلى وە نيهايەت قير توتونى اولمالى. بوتون اورلوقليقلاريك بير كەرەدەن چيچەك آچماسى كەرەكدير. سايلانيلوب قالديريلان توتونلەريك چيچەك توپلارينك آست چيچه كلەرينى قوپارمالى وە بوندان سوكرا هەر بير توتون نەباتينك چيچه گينه توربا‌چيقلار كەچيرمەلى. بو توربالارى يا كاغيددان، يادا بەزدەن ياپارلار. چيچەك آچوب بيتديكدەن سوكرا توربالارى چيقارمالى، ٢ هافتا قادار داها چيچه كلەر كونەشدە قالماليلار. نيهايەت اورلوغى حازيرلانان چيچه كلەرى قوپارمالى وە قورو بير يەردە ساقلامالى.

اوتورتيلماسى، توتونليك يەريك كونەشە قارشو بولونوب، بولونما-
ماسى، پيچلەريك وە قولتوقلاريك آلينماسى وە الخدە تەئسير ايدەر.

توتون ياپراقلارى بير كەررەدەن قيريلماز. آستدان باشلا-
ياراق ياواش ياواش اوستە چيقيلير. دوبەك ياخشى ماحسول وەر-
ديكدە ٦-٨ كەرە وە آمەريقان ايسە ٥-٧ كەرە قيريلير.
هەر قيريلان ياپراقنك كەندينە كورە آدى اولور مەسەلا ايلك
قيريلان ياپراقلارا «ديپ سارى» ايكينجيلەرە - «بيرينجى» اوچنجيلەرە
- «بيرينجى اورتا سارى»، دوردينجيلەرە - «ايكنجى اورتاسارى»،
بەشينجيلەرە - «اوچنجى اورتا سارى»، آلتينجيلارا - «پادانا چ»،
يەدينجيلەرە «آناچ» وە سەكيزينجيلەرە «تەپە» دەرلەر. أكەر ماحسول
آز اولورسا «اوچنجى اورتاسارى» وە «پاداناچ» اولماز.

أيى يەتيشەن دوبەك ٢٥ - ٣٠ ياپراق، آمەريقان ايسە
٢٠ - ٢٥ ياپراق وەرديكيندەن هەر كەررە ٣ - ٤ ياپراق قيريلير.

«ديپ سارى» أك عادى جينس سايليلير. بو ياپراقلار اينجە
وە نازيك اولوب، اوزەريندە زيفيرى اولماز، بوندان‌دا باشقا بو
توتونلەر چاپا وە ياغموردان چامورلانديقلاريندان تەميز اولامازلار.
بونيك ايچون هەر دائيم ايكنجى ياخود اوچنجى جينس (سورت)
توتونە كيدەرلەر. باعزى كەررەلەر ايشچى يەتيشمەديكى زامان بو
ياپراقلارى قيرماز، اوزەريندە قالديريرلار.

«بيرينجى» ياپراق ايكنجى جينس سايليلير. بونلار ديب سارى‌يا
كورە بير آز ئەتلى اولسالاردا، بونلاريك‌دا اوزەرلەريندە زيفرى بوقدير.

آز ده کیشیر، یاغموز یاغارسا توتون یاواش پیشه‌ر وه یاواش‌دا قیریلیر. توتونیك آست یاپراقلاری سیجاغی سه‌ومه‌ز وه بونیك ایچون أکسه‌ریا کونده‌ن یانارلار. یاپراق نه قادار اوستده ایسه او قادار یاواش یه‌تیشیر وه سیجاقدان قورقماز.

توتونیك ته‌ز یه‌تیشمه‌سینه توپراقنك‌دا ته‌ٔسیری واردیر. یه‌نگیل، تاشلی توپراقلاردا توتون ته‌ز یه‌تیشیر، آغیر توپراقلاردا

توتون قیرالار

ایسه — که‌چه قالیر. بوندان‌دا باشقا توتونیك یه‌تیشمه‌سینه، پیشمه‌سینه، سارارماسینا، فیده اوتورتما زامانی، فیده‌نیك سیق وه‌یا سیره‌ك

ياپراقلاريك پيشديكينه دائير عالامه‌تله‌ر چه‌شيد اولور. پيشه باشلامش ياپراقلار اورتادا كيله‌رينده‌ن باشلاياراق توسله‌رى ده كيشير، كه‌نديسينك قويو يه‌شيل توسينى غائيب ايده باشلارلار. ياپراقلاريك كه‌نارلاريندا أووه‌لا آچيق توسده، سو كرا قويو توسده بير سيزيق په‌يدا اولور، بو سيزيق دورمادان كه‌نيشله‌ر وه بوتون ياپراغيك اوستينى قاپلار. ياپراقنك كه‌نارلارى بوروشير وه آشاغى تارافه قاييشيرلار. پيشه‌جه گه ياقين ياپراقنك اوستنده ياپيشقاق بير مادده (زيفر) په‌يدا اولور، توتون بيلترار. آرتيق پيشمش ياپراق ساقدان قولايليقله قوپار. آست ياپراقلار ايسه بو شه كيله كيرمه‌زله‌ر. بونلار كه‌نارلاريندان باشلاياراق ياواش ياواش هه‌ر يه‌رى سارارير. ياپراق آغارا باشلاديغيله اونى ده‌رحال قيرمالى، سارارماسينى به كله‌مه‌مه‌لى. أكه‌ر آست ياپراقلار ساراردیقدان سو كرا قيريليرسالار، كه‌ندى قيمه‌تينى غائيب ايده‌ر، زياده پيشمش سايلييرلار. ياپراق قيرما زامانينك بويوك أهه‌ميه‌تى اولسادا، توتونجيله‌ر ايشيك چوقليغندان بو كا قولاق آساميورلار. ساباح، اوگله، آقشام ده‌ميورلار. او نو تمامالى، توتون ياپراغى كوننك چه‌شيدو اقتينده چه‌شيد اولور: سويى وه ديگه‌ر مادده‌له‌رى ساعاتينه كوره ده كيشير. أگه‌ر چيق يوق ايسه پيشمش ياپراغى ساباحلاين قيرمالى. چونكه بو واقتده كونه‌ش سيجاغى اولماديغندان ياپراقنك ديمليغى تام قارار اولور وه سو كرادان ايپه ديزديكده، اينه‌يه ايى كه‌چه‌ر، قيريلماز. يالى بويوندا ايشچى ألينك آزليغندان كيجه‌ده توتون قيرارلار. لاكين كيجه فه‌نه‌ر

بیرینجی وه ایکنجی اورتا ساریلار ـ أك بویوك یاپراقلاردیر. زاته‌ن ماحسولیك اوزه کینی بونلار ته‌شکیل ایده‌رله‌ر. بو یاپراقلار ئه‌تلی اولدیقلاریندان اونلارنی بیلوب قیرماق وه قوروتماق که‌ره‌ك. «آناچ» وه «ته‌په» ایسه بیرینجی جینس توتون وه‌ریرله‌ر. بو یاپراقلار بویجا اوفاق ایسه‌له‌رده، که‌ندیله‌ری توق، یومشاق وه زیفرلی اولورلار. ته‌په یاپراقلار یاواش پیشه‌ر، قوردیقدان سو کرا توسی قویو تورونجی یا که آلتون توسده اولور.

توتون نه زامان قیریلسا أیی اولور؟ یالیکز واقتینده قیریلان توتون قورودیقدان سو کرا قوقو، توس، له‌زه‌ت جیهه‌تینده‌ن ایسته‌نیلدیکی کیبی اولا بیلیر. عاکس تاقدیرده توتونیك بو خاسیه‌تله‌ری غائیب اولور. بونیك ایچون توتونجی توتونیك پیشمه‌سینه دیققات ایتمه‌لی‌دیر. أگه‌ر پیشه باشلامش آست یاپراقلار ایکی اوچ کون سیجاق کوردیکله‌ری کیبی یاندیقلارینی کوزه آلاجاق اولورساق، توتونیك قالان یاپراقلارینیك پیشمه‌سینه نه‌قادار دیققات که‌ره‌ك أولدیغی آکلاشیلیر. توتون قیرما زامانی توتونجی ایچون أك تار وه سیقله‌ت ایش واقتی‌دیر. بویله اولدیقدا توتون یاپراقلارینك پیشدیگینی کوسته‌ره‌ن عالامه‌تله‌ر نه‌دیر؟ بونلاری دوغری کوسته‌رمه‌ك کوچ مه‌سئه‌له. چونکه بونلار هاوانیك، توپراغیك، یه‌ریك، ساچوویك وه الخ‌نیك ته‌ئسیریله ده کیشیرله‌ر.

هه‌ر بیر توتونلیکده نه زامان توتون قیرمایا باشلاماق که‌ره‌ك اولدیغینی ته‌جروبه‌لی توتونجی‌نیك کوزی کوره‌ر. آست وه اوست

بو آیرو ایله‌روده، توتون ده‌مه‌ت یاپیلدیقدا ایشی قولایلاشدیریر؛ او زامان توتونی ته‌کرار بیر داها جنسلارا آییرماق ایشی یه‌نگیلله‌شیر.

باعزی توتونجیله‌ر سیرقدان وه ایپده‌ن کار أتمه‌ك ماقسادیله توتونی سیق تیزه‌رله‌رسه‌ده توتون ایچون بو فایدالی اولماز. چونکه

توتون تیزه‌له‌ر

سیق تیزیله‌ن توتونیك آرالارینا هاوا که‌ره‌گی قادار کیره‌مه‌ز، وه توتون قورودیقدا اوندان چیقان سو بوخارلاری دیگه‌ر قومشو یاپراغیلك اوستینه توشه‌ر که، بوندان توتونده خاستالیق په‌یدا اولور،

یاریغیندا قیریلان یاپراقلار آراسینا پیشمه‌مش یاپراقلاردا قاریشیر که، سوکرادان اونلار کوچلیکله قورور، توتونیك قیمه‌تینی أکسیلتیر یادا اونلار براق چیقاریلیرلار. یاغمور یاغدیغیله‌ده توتونی قیرماق اولماز، چونکه بو زامان توتون یاپراقلاری سیلاق اولدیقلاریندان قوروماللاری کوچ اولور، حاتتا بیر قیسمی چوریر.

ساباحلاین چیق اولدیقدا قیریلان یاپراقلاری چوق توتمالی، اونلاری ده‌رحال سره‌ك أتوب ایپه دیزمه‌لی که، هاوالانا بیلسونله‌ر

توتونی تیزمه‌ك ایشی.

قیریلمش توتون یاپراقلاری تارپیله‌ره تولدیریلیر، کونه‌شده‌ن ساقلاماق ایچون اوستی به‌زله اورتیلیر وه تیزیله‌جه‌ك، قوروتیلاجاق ماحله که‌تیریلیر. قریمدا قیریلمش توتونی چوق توتماز وه عاجه‌له «ایپه تیزمه‌یه چالیشیرلار. أگه‌ر ایش چوقلیغندان قیریلان توتونی شو کونی تیزمه‌ك مومکین اولمازسا، اونی تالدا بیر یه‌رده اوبا، اوبا قویارلار. یاپراقلار سولماسون وه قورماسون ایچون هاوایی سه‌رسله‌تمه‌ك (دیملاتماق) ماقسادیله بو اوبالاریك أترافینی سولارلار.

توتونی تیزمه‌ده‌ن أووه‌ل بویو کله‌رینی - کوچو کله‌ریندن، ساغلاملارینی خاستالاریندان، سارارمشلاری یه‌شیلله‌ریندن، ییرتیلمش وه قوپاریلمشلاری - بوتونله‌ریندن آییریرلار. چونکه بو یاپراقلاریك هه‌ر بیرینك قوروماسی ایچون موعاییه‌ن (به‌للی) بیر زامان، موعاییه‌ن باقو که‌ره‌ك اولور. بوندان‌دا باشقا تیزدیکده یاپیلان

توتونيڭ قوروتيلماسى.

توتون ايپه تيزيلير، سيريغا چه‌كيلير، كوسته كله‌رى بايلانير وه قوروماق ايچون حازيرلانير. توتون باشدا سارارير، سوكرا قورير.

قيريلمش توتون ياپراغى ايچنده سو اولديقچا دائيما ياشار وه دورمادان اونيڭ ايچه‌روسينده توتون ايچون كه‌ليشمه‌يه‌ن بير تاقيم مادده‌له‌ر داغيلير، تيشارى چيقار. ايشته، توتونجى‌ده ياپراقنڭ بير آز زامان داها ياشاماسينا، بو مادده‌له‌ريڭ داغيلماسينا چاليشمالى. بونيڭ ايچون توتون ياپراغينا ايكى شه‌ى كه‌ره‌ك اولور — ديمليق وه هاوا. توتـون ايپه ديزيلديكيله كونه‌شـه چيقاريلماز، ٢ — ٣ حاتتا ٤ — ٥ كون اونى تالدا بير يه‌رده توتارلار، أكه‌ر توتون ياپراقلارى أتلى ايسه، ١نجى وه ٢نجى كونى اونلاريڭ اوستينى بره‌زه‌نت ايله اورته‌رله‌ر. لاكين بو آرادا توتونيڭ چيقارديغى بوخار ايچه‌روده قالماماسينا ديققات ايتمه‌لى، چونكه بوخار توپلانان يه‌رده مانتارى خاستالقلار چوغالا بيلير. بويله‌ليكله ياپراق آرتيق يه‌شيلليكينى غائيب ايده باشلار، آچيق سارى توسه كيره‌ر، ياليكز اورتاسيندا بير آز داها يه‌شيلليك قالير، بوندان سوڭ توتونى قوروتماق ايچون كونه‌شه چيقارماق مومكيندير.

توتونى بو حالا كه‌تيرمه‌ك ايشى چوق مه‌سئول بير ايشدير. بو آرادا ياپيلاجاق ايشله‌ريڭ نازيكليكنى كوسته‌رمه‌ك، سايماق كوچ مه‌سئه‌له: بونلار توتونيڭ جينسينا، ياپراغيڭ حالينا، أترافدا كى

ياپراق قاراریر. یاپراقلاری ایپه تیزه‌ر که‌ن اونلاریك اوستله‌رینی بیر "تارافا باقدیروب تیزه‌رله‌ر بودا ایله‌روده "توتونی ده‌مه‌ت یاپدیقدا ایشی قولایلاشدیریر.

توتون قوروتماق ایچون قوللانیلان سیریقلاریك بویی قریمدا

توتون "یاپراقلارینی اینه‌ده‌ن ایپه آووشدیرو

أکسه‌ریيه‌تله به‌ش آرشون اولور. بو کا کوره آرانلار یاپیلیر، سیریقلار حازیرلانیر.

بیر باو (ایپ) قورومش دوبه‌ك ۱ ۱/۲ — فونت وه آمه‌ریقان ایسه ۲ ۱/۲ — ۴ فونت چه که‌ر.

کوزەل هاوالاردا توتون دیپ ساری وە بیرینجیلەری ١٠ ـ ١٥ کونده قوریرلار. بویوك وە ئەتلی یاپراقلار چالت قورویاماز وە أ کەر هاوا بولوتلی اولورسا بیر آیا قادار قورویامازلار.

توتون قورودیقدان سوکرا اونیك چه کیسینك بەشده بیری قالیر. توتون قورور کەن اونیك ایچینده کی سیلاقلیق تەکمیلەن غائیب اولمالی. عاکسی تاقدیرده أ گەر توتون یاپراغینك قالین یەرلەریندە، سیگیرلەری یانلاریندا بیر پارچاچیق سیلاقلیق قالیرسا، او توتون دەمەت یاپیلدقدان سوك قارارییر، قیمەتینی غائیب ایدەر، حاتتا چوریر. بونیك ایچون توتون تەکمیلەن قورومادیقچا اونی سیریقدان چیقارمامالی. توتونیك کەرە کی کیبی قورودیغینی او کره نمەك ایچون اونیك ایپە دیزدیکده اینه کەچیریلەن سیگرینی قییشدیروب باقمالی، أ گەر قولای قیریلیرسا توتون قورومش سایبلیر.

توتونیك ایی قوروماسی ایچون أك کەلیشیکلی هاوا: قورو، سیجاق وە بیرازدا یەللی هاوادیر. چونکه زیادەسیله سیجاق هاوالاردا توتون یاپراغی کەنارلاریندان توسینی غائیب ایدەر. بونیك ایچون آوغوستوس وە سەنتابر آیلاریندا قوروتیلان توتون أیی اولور. قیبلا، یا کە دە کیز یەلیدە توتون قوورماسینا بویوك تەئسیر یاپار. بو کیبی یەللەر زیادەسیله سیجاق هاوایی بیر دەرەجەیە قادار سەرینلەتیر، توتونیك بیر کەررەدەن قوروب کیتمەمەسینە سەبەب اولور. بوندان‌دا باشقا توتونیك توسی، چیرایی کەلیر، لەزەتی أییلەشیر. دومان وە چیق ایسە بیلعا کس توتونه زارار‌دیر.

هاوايا باغلى‌دير. مەسەلا، اينجه ياپراقلار چالت ساراريرلار، آست ياپراقلارى اوست ياپراقلاردان أووەل ساراريرلار وه الخ. سيجاق هاوادا توتون تەز ساراريور، سالقين هاوادا ايسه باعزى كەررەلەر توتون هيچدە سارارماز.

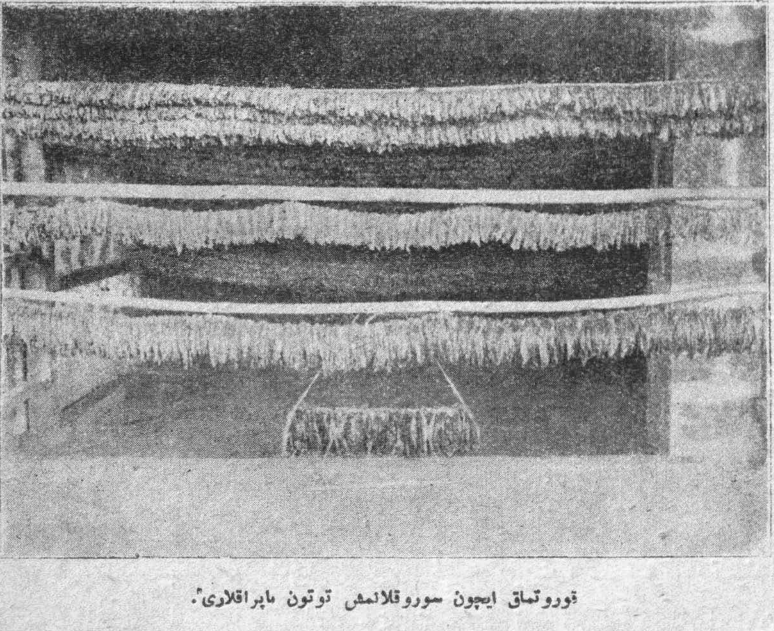

قوروتماق ايچون سوروقلانمش توتون ياپراقلارى.

توتون كونەشه چيقاريلديقدا، هاوا زياده سيجاق ايسه توتون سيريقلارينى بير ايكى كونه قادار بيرى ديگەرينه توقونديروب تيزمەلى، قريمدا توتونى قوروتا بيلمەك ايچون كونەش كيفايەت ايتديكيندەن قوبان تارافلاريندا كى كيبى ماخسوس پەچلەر ياپماغا حاجەت يوقدير.

ساباٲح ار كەن آلمالی كە توتون بیر آز قایتیق اولسون، عاكسی تاقدیردە زیادە قورو توتون بیری بیرینە اوقالاناراق اوفالیر.

توتون آییرو وە دەمەت یاپو ایشلەری

توتون جینسلارا آییریلدیقدان وە دەمەت یاپیاوبدا تای اولدیقدان سوڭرا ساتیلمایا حازیرلانمیش سایبلیر. أگەر توتون قاریشیق اولوب تای یاپیلیرسا اونیڭ قیمەتی أكسیلیر. توتونی ساتین آلان فابریقا اونی دوغراپاجاقدا توتونیڭ توس وە لەززەتجە بیر جینسدان اولماسینی ایستەر، ایشتە بونیڭ ایچوندە جینسلارا آییریلمش توتونە هەر واقت كوزەل فیئات وەریرلەر.

توتونی جینسلارا (سورتلارا) ناسیل آییرمالی؟ بوڭا جەوابی حوكومەت تارافیندان بو خوسوسدا چیقاریلمش قارار وەریر. بو قارار موجیبی جینسلار، تایلامانیڭ یوللاری، توتون قابول ایتمەنیڭ شارتلاری تاعیین اولونمشدیر.

توتونینی أیی فیئاتلە ساتماق ایستەیەن توتونجی حوكومەتیڭ چیقارمش اولدیغی بو ستاندارتی ئەلیندە بولوندیرمالی، اوڭا گورە توتونینی جینسلارا آییرمالی، دەمەت وە تای یاپمالیدیر.

بو ستاندارت موجیبی هەر دەفعا قیریلان توتون آییریلمالی، وە بوندان سوكرا جینسلارا بولینمەلی. چونكە هەر كەررە قیریلان توتونیڭ كەندیسینە ماخسوس خاسسالاری واردیر. مەسەلا دیب سارای ایلە بیرینجی هیچ بیر واقت نە قوقو، نەدە لەززەتە

بويله زامانلاردا توتونى آرانلارا توپلارلار. أك كوچوك بير ياغمور بيله توتونه زارار كه‌تيرديكيندن ياغمورلى هاوالاردا توتونى تيشاريدا هيچ بير تورلو قالديرمامالى.

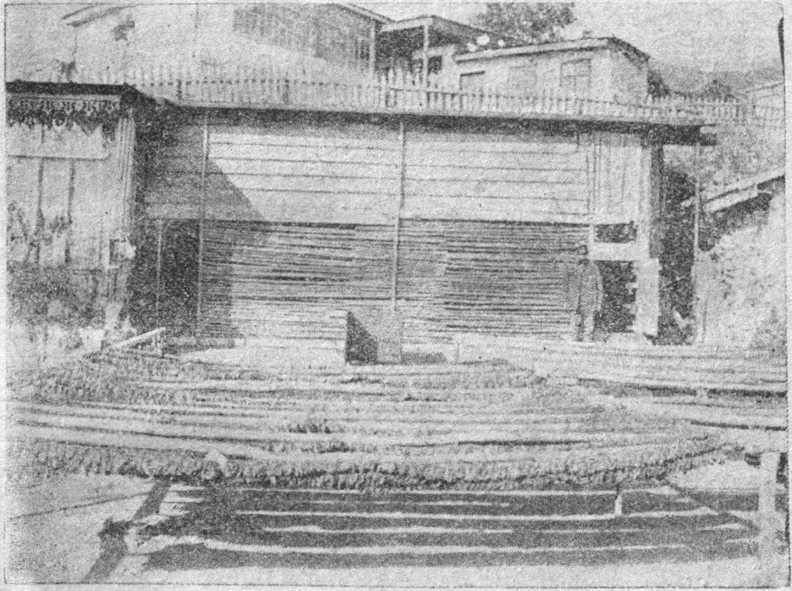

كونشده قورودولان توتون

لا لين توتون قوروبدا آراندا بولونديغى زامان، بير قاچ كه‌رره‌له‌ر سيجاق وه ياغمورلى هاوالار اولوب كه‌چه‌رسه، بو ده‌كيشمه‌له‌ر توتون ايچون فايدالى دير، اونيك توسينى، جيراينى كه‌تيرير.

توتونيك چرايى كه‌لمه‌سينه قاتى سوغوقلاريك‌دا بويوك ته‌ئسيرى اولور. توتون قورودوقدان سوكرا آرانا توپلاناجاقدا اونى

توتونله‌ری بویلارا، جینسلارا آییردیقدا توسجه اوچه بوله‌رله‌ر: تورونجی توس، قیرمزی وه ساری توس. خاستالیقلاردان ایسه أك زیاده دیقـقات ایتدیکله‌ری: پاس، مانتار وه کول‌دیر. ده‌میر پاسلی وه مانتاردان اورتالاری قاراران یاپراقلار بیرینجی بوی توتونه قاریشدیریلمازلار.

کول خاستالیغینا اوغرایان توتون غائیب سایيلیر وه یالیکز یاپراغینیك بیر پارچاسی خاستا اولانلارینی اوچینجی بوی توتونه قاتماق مومکیندیر.

ده‌مه‌تده‌کی یاپراقلاریك بویلاری بیر قاراردا اولماسی، ده‌مه‌تله‌ریك بویلاری بیر قاراردا اولماسی، بوتون تایك بیر بوی توتونده‌ن اولماسی، آترافیندا قاپاق وه که‌نار اولماماسی شارتدیر.

أك باش شارتلاردان بیری‌ده توتون قورو اولماسی‌دیر. توتون آلیندیقدا بوڭا سوك ده‌ره‌جه دیقـقات ایده‌رله‌ر. چونکه توتون قورو اولمازسا او بروژه‌نیه‌بی (قیزیشونی) أیی که‌چیره‌مه‌ز. بروژه‌نیه مایسدا باشلار. أگه‌ر توتون سیلاق تایلانمش ایسه، اونی بو واقت ته‌کرار داغیتماق وه قوروتماق که‌ره‌ك اولـور. تابیعی که بو ایش هیچ بیر آلیجی یا که‌لیشمه‌دیکینده‌ن، اونلار بو کیبی توتونله‌ری آلمازلار.

او قادار زامان کونه‌شـده قورویان توتونیك سـیلاق اولماماسی حاقیندا ینه‌ده‌سوز سویله‌مه‌مز عاجائیب کوروسه‌ده، دیقـقات ایده‌جه‌ك اولورساق، بو مه‌سئه‌له آچیق آڭلاشیلیر. أگه‌ر قورومش

مالیك اولامازلار. ایشته بونیك ایچون بونلاریك فیئاتی أکسیك
اولور، حاتتا دیب ساری‌یی هەر آلیجی قابول ایتمەز. اور
ساریلار توتونیك قیمەتلی‌سی سانیلیر. تەپە توتونلەر ایسە أل
قیمەتلی‌سی سایبلوب، هەر زامان بیرینجی سورت حیساب اولونیرلار
بونی بیلمەلی‌دە تەپە توتونلەری أیی حازیرلامایا چالیشمالی
توتونك هەر قیربلانینی آیرماق توتونجی ایچون کوچلیك ایتمەز
چونکه زاتەن اونلارنی ایپە دیزدیکدە بیر یەرە قاریشدیرمازلار
اونیك ایچون دەمەت یاپدیقدە هەر جینس توتونی آیری دەمەت
یاپماق کەرەك اولور.

توتون — بیرینجی، ایکینجی وە اوچینجی یاکە براق دی
اوچ جینسا آییریلیر. بونداندا باشقا بیرینجی جینسی
بیر داها أك گوزەلی، بیرینجیسی وە بیرینجیدەن أکسیکی دی
اوچ قیسما آییرلیر. توتونی بویلە اوچ بویا آییردیقدا یاپراغینی
ساغلاملیغینا، خاستا اولماماسینا، أیی قوروماسینا، چیرایینا الخ باقارلار
دیب ساری هیچ بیر واقت بیرینجی بوی، جینس توتونلە قوشولاماز. أگە
یاپراقلاری کەرەکی کیبی قورومش، ساغلام وە چامورلی دەگیل
ایسەلەر او واقت یالیکز ایکینجی بوی توتونلە قاریشدیریرلار
«بیرینجی» دەنیلەن یاپراقلار نە قادار گوزەل اولورسالار اولسونلار
بیرینجی بوی توتونیك «بیرینجیدەن أکسیك» قیسمینا قوشو
بیلیرلەر. «بیرینجی اورتا ساری» بیرینجی بوی توتونیك أك گوزەل
ایلە (غالوفکاسیلە) قاریشدیریلاماز.

بىرىنجى بويىك «بىرىنجىدەن أكسىكى» ٣٠ نجى نومەرويا ، بىرىنجى بويىك بىرىنجى‌سى ٤٠ نجى نومەرويا وە نيهـايەت بىرىنجى بويىك «أك كوزدە كى» (غالوفگاسـى) ٥٠ نجى نومەرويا موساوى‌ديرلەر. اورتا حاللى توتونجى خازايستوالارىندا دوبە كنك بىرىنجى بويى ٦٠ پراسەنت، ايكىنجى بويى ١٥ پراسەنت وە اوچىنجى بويى‌دا ٢٥ پراسەنت اولور.

يالتا رايونى آمەريقانى: برنجى بوى ٦٥ ٪، ايكىنجى بوى ١٥ ٪ وە اوچنجى بوى ٢٠ ٪ اولور.
آلوشتا رايونى آمەريقانى: برنجى بوى ٦٠ » » » ٢٠ » وە » » ٢٠ » »
باغاتير » » » ٥٠ » » » ٢٥ » وە » » ٢٥ » »
باغچاسارای » » » ٤٠ » » » ٣٠ » وە » » ٣٠ » »

توتونی یادوالا براقیرساق، یا که دیم هاوادا توتارساق، اونیك یاپراقلاری یومشار، دیملانیر. ایشته، قیشدا هاوالار یاغمورلی اولدیغی زامان توتون دیملاناجاغی بوندان آڭلاشیلیر. بونیك ایچون بویله هاوالاردا توتونی دەمەتلەمەك تایلاماق اولماز. اونیك قوروماسینی بەکلەمەك کەرەکدیر.

اوست یاپراقلار آستدا کیلەریندەن چالت دیم آلدیقلاریندان هاوالار کوزەل اولدیقدا توتونجی ایلك أووەلا اوست یاپراقلاری دەمەتلەر، تایلار، سوکرالاری هاوالار بوزیلدیغی زامان او آرتیق آست یاپراقلاری (دیب ساری، بیرینجی) لەری دەمەتلەر، تایلار. هەر حالدە توتونی سیلاق اولدیقدا دەمەتلەمەك لازم کەلیرسە، اونی دەرحال تایلامامالی، قورو ئەودە توتوب قوروتمایا چالیشمالی.

قریمدا توتونی نوبابردەن جینسلارا آییرا باشلارلار وە هاوا سینا کورە تا مارت آیینا قادار دەوام ایتدیریرلەر. مارت کەلدیمی توتونی آرتیق دەمەتلەمەك اولماز، چونکە هاوالار قورودیغیلە توتونده او قادار قورورکە، دەمەتلەمەیە دایانماز، اوفانیر.

قریمدا فەورال ـ مارت آیلاری توتونیك ساتیش آیلاریدیر. توتونی کەچە قالدیرماق ئەلویرمەز. چونکە مایسدا هاوالار قیزدیغیلە توتونیك بروژەنیەسی (قیزیشووی) باشلار. بو زاماندا ایسە توتونیك بیر یەردە دورماسی وە أییجە باقیلماسی کەرەکدیر.

قریمدا توتونلەر ساتیلماق ایچون ۵۰، ٤۰، ۳۰، ۲۰ وە ۱۰ دییە بەش غروپپایا آییریلیرلار. توتونیك اوچنجی بویی، ۱۰ نجی نومەرویا، ایکینجی بویی ـ ۲۰ نجی نومەرویا،

بیزیم اوقویوجیلاریمیزه

قریم حوکومەت نەشریياتی بو کیتابی اوقوب چیقان آرقاداشدان شو کاغیدك اوزه‌ریندەکی سوآللەره جەواب یازوب، کاغیدك اوزینی قوپاروب، آدرەس یازیلی بولغان آرقا تارافینا ایکی کاپیکلیك مارکا یاپیشدیراراق کانوەرتسیز اولدیغی‌کیبی پوچتاغا تاشلاماسینی ریجا ایدەر

١ – سیزك یەردەکی اوقو اویندە بو کیتاب بارمی؟ ....

٢ – سیزك اوقو اوینیك آدرەسی ناسیل؟ ....

٣ – کیتابنیك تیلی آکلاشیلامی! قولایمی؟ ....

٤ – بوندایین کیتابلار سیزك ایچون فایدالی‌می؟ ....

٥ – کیتابنی بەگەندیکیزمی؟ ....

٦ – کیتابنیك بویوکلیکی نەکیبی ....

٧ – کیتابنیك قیياتی سیز ایچون اویغونمی؟ ....

٨ – کیتابنی یالیکیز اوقودیکیزمی، یوقسه توپلاشوب بەرابەرمی؟ ....

....

٩ – کیتابی أویکیزدەمی؛ یاکه اوقو اویندەمی اوقودیکیز؟ ....

....

١٠ – چوقدانمی کیتاب اوقومایا باشلادیکیز؟ ....

١١ – کیتابدان آلغان معلوماتدان ناسیل فایدالاناسیز؟ ....

١٢ – نەکیبی بیر مەکتەبی بتیردیکیز (اوقودیکیز)؟ ....

....

١٣ – سیزك یەردە توتونجیلیك یاپالارمی وە بو خوسوسدا ناسیل کیتابلارغا ایحتیاج وار:

....

جەوابلار یازغان آرقاداشك آدی فامیلیاسی

ایکی کاپیکلیك
مارکا
یاپیشدیر

Крымское Государственное Издательство

СИМФЕРОПОЛЬ

Советская ул., 8.

КНИГА ИМЕЕТ

Листов печатных	Выпуск	В перепл. един соедин №№ вып	Таблиц	Карт	Иллюстр.	Служебн №№	№№ списка и порядковый	196[illegible] г.
5		8					845	

П

365

قریم حوکومەت نەشریاتی

تاتار دیلینده باسیلمش کیتابلار ساتیلالار:

کویلی خازایستواسی بیلکیسی بولوکی

۱ — آغرونوم آ. زاسیادکو قریمـدا توپراقنی فیساتی ساچوغا ناسیل حازیرلامالی . . . . . . ۱۰ کاپیك

۲ — آ. زاسیادکو — تراقتور حاققیندا کویلی‌یه نه بیلمەك کەرەك . . . . ۱۵ „

۳ — آ. زاسیادکو — نەباتلارك یاشاییشی حاققیندا کویلی‌یه نه بیلمەك کەرەك . . . . . . ۱۰ „

۴ — ك. آلەکسەیەنقو — قاراچیق کویه زونا . ۱۰ „

۵ — آغرونوم ن. ساویتسکی — کوی خازایستواسندا آغرونوملار وە اونلارك یاردیمی . . . . ۱۰ „

۶ — پروفەسسور ن. کلەپینین — نه ایچون قریمدا پەك سیق أکین بەرەکەتسیزلیکی اولا . . . ۱۰ „

۷ — آغرونوم ب. بوغدان — زاخیرەنك کـارلی نەوعلاری . . . . ۱۰ „

۸ — یەلخوفسکی — أو قوشلاری آسراماق وە یەتیشدیرمەك اوسـولی . . . . ۱۰ „

۹ — آ. لەئونوف — کویلەر آراسیندا وە کویلەر ایچنده توپراق تاقسیمی (قورومی) نه ویره . . ۱۰ „

۱۰ — آچکینازی — کویلی‌نك خازایستواسندا بوستان ۱۰ „

۱۱ — بەلیایەف — قریمدا توتون آسراو اوسوللاری ۳۰ „

۱۲ — سولونینا — قزیل نەمسە تووارلاری . . ۱۰ „

٤ کیتابلار قریم ایچون ماخسوس ایسمارلانوب یازیلمشدیر

(قریم‌نەشر)

فياتى ٣٠ كاپيك

БИБЛИОТЕКА КРЫМСКОГО КРЕСТЬЯНИНА

Н. А. БЕЛЯЕВ. — ВОЗДЕЛЫВАНИЕ ТАБАКА В КРЫМУ.

КРЫМГОСИЗДАТ — СИМФЕРОПОЛЬ

1927.

ИМЕЕТСЯ ВЫБОР КНИГ НА КРЫМСКО-ТАТАРСКОМ ЯЗЫКЕ.

ЦЕНТРАЛЬН. МАГАЗИН КРЫМГИЗА—Симферополь, Советская, 8.

ОТДЕЛЕНИЯ: в Севастополе, Феодосии, Керчи, Ялте, Евпатории, Бахчисарае, Алуште, Джанкое, Карасубазаре.